

Nordregio

NORDREGIO RAPPORT 2026:1

REGIONAL- OCH LANDSBYGDSPOLITIK I NORDEN – ett, två eller flera politikområden?

Anna Lundgren

Line Andreasen

Elin Slätmo

Thomas Niedomysl

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	3
2. Territoriell politik i Danmark	4
2.1 Regional och landsbygdspolitik i Danmark	5
2.2 Territoriell politik i Danmark, ett eller flera politikområden?	7
3. Territoriell politik i Finland	9
3.1 Regional och landsbygdspolitik i Finland	10
3.2 Territoriell politik i Finland, ett eller flera politikområden?	13
4. Territoriell politik på Island	15
4.1 Regional- och landsbygdspolitik på Island	15
4.2 Territoriell politik på Island, ett eller flera politikområden?	17
5. Territoriell politik i Norge	18
5.1 Regional och landsbygdspolitik i Norge	18
5.2 Territoriell politik i Norge, ett eller flera politikområden?	22
6. Territoriell politik i Sverige	23
6.1 Regional och landsbygdspolitik i Sverige	24
6.2 Territoriell politik i Sverige, ett eller flera politikområden?	27
7. Jämförande nordisk analys	29
7.1 Regionalpolitik, landsbygdspolitik och andra former av territoriell politik	29
7.2 Målsättningar och genomförande	31
7.3 Regional- och landsbygdspolitik - ett eller flera politikområden?	34
8. Sammanfattande slutsatser och nordiska lärdomar	38
Appendix 1	40
Referenser	41
Om denna publikation	50

This publication is also available online in a web-accessible version at:
<https://pub.nordregio.org/r-2026-1-regional-och-landsbygdspolitik-i-norden>

1. Inledning och bakgrund

Att främja utveckling och goda livsvillkor i alla delar av landet är centrala delar i den svenska regional- och landsbygdspolitiken, men hur bör politiken bäst utformas för att möta många av de framtidsutmaningar som regioner och landsbygder står inför och vad kan vi lära av hur andra nordiska länder utformat sin regional- och landsbygdspolitik?

Det övergripande syftet i denna rapport är att systematiskt kartlägga och belysa hur man valt att organisera arbetet med regional- och landsbygdspolitik i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Hur är den territoriella politiken utformad? Vilka är målen? Vilka geografiska områden omfattas? Vem ansvarar för genomförandet och vilka resurser ställs till förfogande?

En central fråga för den svenska Svesamutredningen (SOU 2025:85) är huruvida den svenska regional- och landsbygdspolitiken ska utformas som ett eller två politikområden. Vilka avvägningar man gjort i detta avseende i de andra nordiska länderna, samt styrkor och svagheter med de valda organisationsmodellerna kommer därför särskilt lyftas fram.

I rapporten studeras territoriell politik som i linje med Svesam-utredningens definition fokuserar regional- och landsbygdspolitiken. Där andra former av territoriell politik, dvs politik för särskilt geografiska områden förekommer, såsom t ex öar, städer eller nordliga områden, belyses även detta. Också hur de samhällsutmaningar och de sju dimensioner som utpekats i den svenska landsbygdspolitiken beaktas i de andra ländernas regional- och landsbygdspolitik belyses.

Rapporten bygger på dokumentstudier och 10 intervjuer med sakkunniga från de nordiska länderna. Studien har genomförts under perioden november 2025 - januari 2026.

2. Territoriell politik i Danmark

Även om den danska förvaltningsmodellen har tre nivåer, den nationella, den regionala och den kommunala, skiljer sig den danska styrningsmodellen från flera av de andra nordiska länderna, med en stark centraliserad stat och starka kommuner. Regionerna är däremot betydligt svagare och de har främst en roll inom hälso- och sjukvård, medan de inom regional utveckling endast har en begränsad och i huvudsak samordnande roll (Danske Regioner, u.å.-a). Den nuvarande strukturen är resultatet av 2007 års strukturreform som avskaffade de 14 länen (amter) och ersatte dem med fem regioner, samt minskade antalet kommuner från 271 till 98 (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005) (För kommun och regionindelning i Danmark, se Appendix 1). Genom Sundhedsreformen 2025 väntas de fem regionerna slås samman till fyra regioner 2027 (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2024).

De danska regionerna som har svagare konstitutionell status än kommunerna (Grundloven § 82, 1953; Økonomi og Indenrigsministeriet, 2014, s. 14) är direktvalda men har ingen beskattningsrätt vilket innebär att verksamheten finansieras genom statsbidrag och bidrag från kommunerna (Danske Regioner, u.å.-a, u.å.-c). Regionerna kan, enligt lag, utarbeta en regional utvecklingsstrategi (RUS) vart fjärde år med fokus på näringslivsutveckling, infrastruktur, klimat, utbildning och bostäder. Strategierna är inte obligatoriska men alla regioner har en sådan. Eftersom regionerna inte har egna ekonomiska resurser för genomförande, har strategierna framförallt en samordnande roll (Danske Regioner, 2012, 2024).

Liksom i övriga nordiska länder bär kommunerna i Danmark ett stort ansvar för flertalet välfärdsuppgifter som ligger nära medborgarna: barn- och äldreomsorg, grundskola, socialtjänst, arbetsmarknadsinsatser, lokal planering, kultur och miljö (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, u.å.-b; KL, 2025b). De självstyrande kommunernas verksamhet finansieras huvudsakligen genom kommunala skatter och statliga bidrag, och i likhet med de andra nordiska länderna bidrar det danska kommunala skatteutjämningsystemet till att säkerställa likvärdiga ekonomiska förutsättningar i hela landet (KL, 2025a).

Den danska administrativa strukturen och styrningsmodellen innebär att det är staten och kommunerna som har de centrala rollerna i regional- och landsbygdspolitiken. Medan staten har en större roll i genomförandet av regionalpolitiken, spelar kommunerna en central roll i genomförandet landsbygdspolitiken.

2.1 Regional och landsbygdspolitik i Danmark

Regional- och landsbygdspolitik är ett samlingsbegrepp för en politik som syftar till att motverka ojämlikhet mellan stad och landsbygd och säkerställa sammanhållning och balans i Danmark. Regeringens övergripande mål är att skapa ett geografiskt balanserat Danmark där det är attraktivt att bo och arbeta i alla delar av landet (Folketinget, 2023, s. 1). Målen för regional- och landsbygdspolitiken som fastställs på nationell nivå omfattar bl a följande:

- Att stärka hela Danmark genom lokal handlingskraft och självbestämmande, med fokus på att skapa sammanhållning där alla områden har möjlighet till utveckling och omställning (By-, Land- og Kirkeministeriet, 2024)
- Främja tillväxt och jobbskapande i landsbygdsområdena, bland annat genom att locka till sig investeringar, lätta på begränsande regleringar och stödja initiativ från det civila samhället (Finansministeriet, 2018, p. 4).
- Utveckla en effektiv offentlig sektor med närhet till medborgarna som är anpassad till deras behov och rustad för att möta framtidens utmaningar (Økonomi og Indenrigsministeriet, 2014, p. 9).
- Säkerställa lika tillgång till välfärd och möjligheter, bland annat hälso- och sjukvård nära medborgarna och bättre tillgång till utbildning för ungdomar (By-, Land- og Kirkeministeriet, 2024; Folketinget, 2023, s. 38).
- Stärka regional tillväxt genom strategiska initiativ som främjar etablering av nya företag och arbetstillfällen i alla regioner (By-, Land- og Kirkeministeriet, 2024).

Även om "regionalpolitik" och "landsbygdspolitik" organisatoriskt sett är två olika områden med olika inriktning förenas de i det gemensamma övergripande målet om att skapa geografisk balans i Danmark. Regional- och landsbygdspolitiken är tvärsektorieell och nära kopplad till flera sektorspolitiska områden för att säkerställa en heltäckande och samordnad insats.

Medan *regionalpolitiken* handlar om att på bredden skapa bättre utvecklingsvillkor i regioner och runt om i landet, har *landsbygdspolitiken* ett särskilt fokus på att stärka utvecklingen i mindre städer och landsbygdsområden, bland annat genom stöd till lokala projekt, kultur och civilsamhälle samt förbättringar av tjänster och infrastruktur.

Inom ramen för *de regionalpolitiska insatserna*, tar de danska regionerna fram strategier (RUS) som syftar till att främja samarbetet mellan regionen och lokala aktörer för att skapa en hållbar utveckling i både stads- och landsbygdsområden. Dessa bygger på lokala m fl andra aktörers strategier då regionerna har ett mycket litet inflytande på implementeringen (Intervju 6, 2025), och innefattar en rad olika områden med koppling till regional utveckling (Danske Regioner, 2024). Företagsfrämjande och näringslivsutveckling är däremot ett statligt uppdrag. Med lagen om företagsfrämjande, som trädde i kraft 2018, centraliserades företagsfrämjandet ytterligare då de regionala tillväxtforumen, som tidigare hade haft en rådgivande roll i prioriteringen av EU-medel, ersattes av statliga styrda näringslivshus och lokalt näringslivssamarbete. Lagen betonade att regional

utveckling hädanefter ska uppnås genom partnerskap och samordning, inte genom regionalt självstyre (Lov om erhvervsfremme, 2018).

Inom ramen för *de landsbygdspolitiska insatserna*, tas ett nationellt program för landsbygdsutveckling fram. Programmet har fyra huvudområden som syftar till att stärka jordbrukets tillväxt och konkurrenskraft, ekologiskt jordbruk, natur, miljö och klimat och samt landsbygdsutveckling. Det sistnämnda, landsbygdsutveckling, syftar till att genom lokala aktionsgrupper (LAG) främja sysselsättning och goda levnadsvillkor på landsbygden genom finansiering av lokala utvecklingsprojekt (Landbrugstyrelsen, u.å.).

Regeringens strategi "Ett Danmark i bättre balans" från 2018 uttrycker ambitionen att minska skillnaderna mellan stads- och landsbygdsområden, dock utan att göra några institutionella förändringar vad gäller styrningsmodellen. Landsbygdspolitiken är i hög grad genomförandeinriktad och beroende av lokala aktörer (Finansministeriet, 2018). Beslut om regional- och landsbygdspolitiken fattas och fastställs genom nationell lagstiftning, regeringsförslag och politiska överenskommelser mellan staten, kommunerna och regionerna. Medan Folketinget (parlamentet) antar den rättsliga och ekonomiska ramen, är det regeringen och berörda ministerier som genomför och administrerar politiken inom denna ram, befogenheter och enligt principen om ministeransvar i grundlagen. Som exempel genomförs ändringar i plan- och bygglagen för att skapa bättre förutsättningar för utveckling i landsbygdsområden, bland annat bättre nyttjande av befintlig bebyggelse, ökat bostadsbyggande och ökat lokalt självbestämmande (Finansministeriet, 2018, s. 4).

Genomförande av regional- och landsbygdspolitik

I centrum för genomförandet av den danska regional- och landsbygdspolitiken står framför allt de olika statliga organ som sätter ramarna för genomförandet av den territoriella politiken. Staten förvaltar också de medel som kanaliseras genom EU:s strukturfonder, medan regionerna och kommunerna fungerar som partners och genomförandeaktörer (Erhvervsstyrelsen, u.å.).

Framförallt spelar det danska By-, Land- och Kirkeministeriet och dess myndighet Plan- och landdistriktsstyrelsen, som är en del av ministeriet och ansvarar för den statliga politiken för stads- och landsbygdsutveckling, centrala roller (Plan- och Landdistriktsstyrelsen, u.å.). Ministeriet ansvarar för planering, stödprogram för landsbygdsområden och den årliga uppföljningsrapporten till det danska Folketinget om regional- och landsbygdspolitiken (By-, Land- og Kirkeministeriet, 2025). Medan Indenrigs- og Sundhedsministeriet ansvarar för regional indelning och finansiering (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, u.å.-a), ansvarar Erhvervsministeriet för regionalt näringsfrämjande och utveckling (Erhvervsministeriet, u.å.) och ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske ansvarar för landsbygdspolitik och EU:s landsbygdsprogram (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, u.å.). Det är också vanligt med breda politiska överenskommelser som ingås i Folketinget, t.ex. om olika landsbygdsinitiativ (Folketinget, 2023).

Inom ramarna för regional- och landsbygdspolitiken som fastställs genom lagstiftning, årliga finansieringsavtal mellan staten och danska kommun- och regionförbunden (KL och Danske Regioner) samt olika stödsystem (Danske Regioner, u.å.-b; KL, u.å.), ansvarar

kommuner och regioner för implementeringen och den lokala förvaltningen. För att främja hållbar utveckling på lokal nivå arbetar staten tillsammans med kommuner och lokala aktörer, och för att främja företag spelar kommunerna en aktiv roll, medan staten kontrollerar ramverket och finansieringen.

I den danska kontexten talar man ofta om lokal förankring snarare än decentralisering, eftersom beslutsfattandet i stor utsträckning är centraliserat. Det lokala genomförandet och förankringen stöds genom statliga ekonomiska bidrag och partnerskap, i en form av nätverksbaserad styrning där samarbetet mellan nivåer och sektorer ökat och där regionerna numera fungerar som "strategiska mellanliggande nivåer" som sammanför kommuner, företag, utbildningsinstitutioner och civilsamhället i utvecklingen av regionala utvecklingsstrategier, snarare än politiska maktcentra (Torfing m.fl., 2015).

I jämförelse med övriga Norden, och Europa, är Danmark ett till ytan litet land med befolkningsmässigt förhållandevis stora kommuner (en medelstor kommun i Danmark har ca 47.500 invånare att jämföras med ca 16.200 i Sverige (Danmarks Statistik, u.å.; Statistikmyndigheten SCB, u.å.). Landsbygdsområden i Danmark definieras vanligen på två sätt, antingen enligt en indelning av de 98 kommunerna efter kommuntyp eller på sockennivå. I båda typologierna är avståndet till ett större tätort med mer än 45 000 invånare ett viktigt kriterium (Folketinget, 2023, s. 2). Typologierna används för statistiska ändamål och beskrivningar.

Genomförandet av den danska regional- och landsbygdspolitiken finansieras huvudsakligen genom tre olika finansieringskällor; statliga medel, kommunala medel och EU-medel. Staten står för huvuddelen av finansieringen genom statsbidrag, resurser inom ramen för det kommunala utjämnningssystemet och särskilda utvecklingsmedel, däribland medel för landsbygdsutveckling och medel för decentraliserat företagsfrämjande (Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, u.å.; Økonomi og Indenrigsministeriet, 2014). Kommunerna medverkar med lokal medfinansiering i utvecklingsprojekt, medan regionerna huvudsakligen medverkar genom statliga bidrag. Även EU:s struktur- och investeringsfonder, däribland Europeiska regionala utvecklingsfonden och den europeiska jordbruksfondens finansiering av landsbygdsutveckling, utgör viktiga finansieringskällor för den danska regional- och landsbygdspolitiken.

2.2 Territoriell politik i Danmark, ett eller flera politikområden?

Den danska regional- och landsbygdspolitiken omfattar hela landet, men fokuserar särskilt på att skapa en balans mellan de största städerna och övriga områden, inklusive landsbygdsområden, avlägset belägna områden och små öar (Folketinget, 2023).

Utöver regional- och landsbygdspolitiken finns för närvarande ingen annan territoriell politik. Föreningen för danska småöar arbetar dock för att Danmark ska anta en nationell öpolitik med särskilt fokus på öarnas utvecklingsmöjligheter (Nørgaard, 2025). I dagsläget hanteras små öars särskilda behov genom särskilda åtgärder i planlagen och särskilda anslag inom ramen för landdistriktpolitiken (Intervju 10, 2026).

Den gängse benämningen i Danmark är 'regional- och landdistriktspolitik' och begreppet 'territoriell politik' används inte. Även om regional- och landsbygdspolitiken ofta omtalas som ett område, fungerar den i praktiken i stor utsträckning som två skilda spår med begränsad koordinering mellan områdena. Begreppet 'landdistrikt' uppfattas heller inte som ett statistiskt begrepp i dansk politik, utan begreppet används flexibelt med olika definitioner och tillämpas på olika sätt beroende på kontext i statistiska analyser, den årliga rapporten om landdistriktspolitiken till Folketinget eller vid tilldelning av projektmedel (Intervju 10).

Regionalpolitiken är i hög grad centraliserad; den utgörs av den statliga politiken för regional utveckling, finansieras med EU-medel och statliga medel, och administreras genom statliga myndigheter, medan regionerna har en koordinerande roll i arbetet med regionala utvecklingsstrategier. Även om staten och EU har en central roll då det gäller de övergripande ramarna, ansvarar de lokala aktörerna för beslut kring konkreta utvecklingsprojekt då dessa besitter kunskapen om lokala behov.

Landsbygdspolitiken styrs av nationella prioriteringar och präglas av ett tvärsektorielt samarbete. Landsbygdsrådet, Landdistrikternes Fællesråd, spelar här en central roll som intresseorganisation för kommuner, lokala aktionsgrupper (LAG) och näringsliv. Genomförandet av landsbygdspolitiken sker således i ett samspel mellan statliga riktlinjer, kommunal planering och lokala aktionsgrupper (LAG) som säkrar lokal förankring av projekten. Sammantaget innebär detta att medan staten fastställer de överordnade ramarna, så tas landsbygdens intressen tillvara av ett starkt nätverk av både offentliga och privata aktörer som också ansvarar för utförandet genom lokalt engagemang och frivilliginsatser (Landdistrikternes fællesråd, u.å.; Wittorff Tanvig & Jankovic, 2017).

Med utgångspunkt i frågan hur man ställer sig till begreppet "territoriell politik" noteras att en sådan kan förväntas lägga fokus på det rumsliga perspektivet och på areal- och markanvändningsfrågor. Med dagens utmaningar kring klimatförändringar, krav på hållbar utveckling och grön omställning – områden som också innefattar starka ekonomiska sektorsintressen, finns det starka skäl för staten att rikta ett ökat fokus mot det territoriella perspektivet inklusive, markanvändningsfrågor och den s k arealanvändningen. (Intervju 6, 2025; Intervju 10, 2026). En annan utvecklingstrend som i hög grad styr den territoriella utvecklingen är den sedan länge pågående urbaniseringen. Man kan ifrågasätta vilka möjligheterna de facto är att påverka konsekvenserna av dessa omfattande förändringar genom regional- och landsbygdspolitiken, särskilt inom landsbygdspolitiken som till stor del bedrivs på kommun- och micronivå. Här bedöms istället sektorspolitiken (t ex genom lokalisering av utbildning, infrastruktur och skattepolitiken) ha större möjligheter att kunna påverka – men bara under förutsättning att de rumsliga perspektiven tas med i utformningen av politiken på de sektorspolitiska områdena (Intervju 6, 2025; Intervju 10, 2026).

3. Territoriell politik i Finland

Hur den regional- och landsbygdspolitiken är utformad och genomförs hänger nära samman med hur det administrativa systemet är uppbyggt. Konstitutionellt har den finska politiska förvaltningen varit organiserad i ett system med två förvaltningsnivåer, där den nationella nivån genom riksdag och regering har en styrande roll med ansvar för lagstiftning och finansiering, och kommunerna ansvar för uppgifter som ligger närmare medborgarna. Genom en välfärdsreform 2023 inrättades 21 regionala välfärdsområden, *Hyvinvointialueet*, och Finland har numera ett system med tre förvaltningsnivåer (Pekkola m.fl., 2023). De regionala välfärdsområdena ansvarar dock inte för regional utveckling.

Kommunerna är den minsta territoriellt administrativa enheten, och jämfört med Sverige har Finland något fler kommuner, 308 kommuner jämfört med 290, varav mer än hälften med färre än 6 000 invånare (Kuntaliitto, 2025a). (För kommun- och regionindelning in Finland, se Appendix 1). Liksom i övriga Norden, har kommunerna ett brett spektrum av uppgifter inom välfärdsområdet, men även inom planering och teknisk infrastruktur. De flesta kommunala uppgifterna är lagstadgade, men kommunerna kan även utföra andra uppgifter så länge de inte är statliga eller rent kommersiella. Sedan 2023 har kommunerna ett större ansvar för utvecklingspolitik, och sedan 2025 ansvar för den offentliga arbetsmarknadspolitiken (motsvarande Arbetsförmedlingen i Sverige) samt näringspolitiken (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-f). Verksamheten finansieras genom kommunalskatt i kombination med statliga transfereringar, vilket ger dem en betydande grad av självständighet (Kuntaliitto, 2025c).

På regional nivå återfinns flera organ med koppling till regional utveckling och utveckling av landsbygden. Landet är indelat i 19 regioner, landskapsförbund, inklusive det autonoma Åland (Kuntaliitto, 2025a). Landskapsförbunden, *Aluevaltuusto*, är en lagstadgad sammanslutning, och alla kommuner måste vara medlemmar i ett landskapsförbund. Landskapsförbunden har två huvuduppgifter enligt lag: regional utveckling och regional markanvändningsplanering. (Kuntaliitto, 2025b). Välfärdsreformen innebar att 21 direktvalda välfärdsområden, *Hyvinvointialueiden*, inrättades (Social- och hälsovårdsministeriet, u.å.-a) med ansvar för social- och hälsovårdstjänster, inklusive primärvård, specialistvård, psykisk hälsa, missbruksvård och räddningstjänst. Dessa uppgifter innehades tidigare av kommuner och kommunalförbund (Social- och hälsovårdsministeriet, u.å.-b). Välfärdsregionerna har dock ingen rätt att ta ut skatt, och finansieras främst genom statliga medel. Därutöver är den statliga decentraliserade förvaltningen indelad i 15 så kallade Närings, Trafik- och Miljöcentraler (NTM), *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökäksus (ELY)*, som har i uppdrag att främja livskraft, regional beredskap, övergripande säkerhet, hållbar och ren omställning, samt välfärd och jämlikhet (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-d). Med en ny reform som trädde i kraft vid ingången

av 2026 (531/2025, 2025) inrättades tio nya statliga s.k. livkraftscentraler, en sammanslagning av de tidigare 15 NTM-centralerna. Reformen ger ett bredare mandat och en ny struktur för regional utveckling och sysselsättning (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-b).

3.1 Regional och landsbygdspolitik i Finland

I Finland behandlas regionalpolitik och landsbygdspolitik som två distinkta politikområden med starka beröringspunkter. Regionalpolitiken utgör dock det gemensamma "paraplyet" för alla olika slags geografiskt avgränsade politikområden i Finland (Intervju 3, 2025).

De viktigaste bestämmelserna för *den regionala utvecklingspolitiken* fastställs i lagen om regional utveckling och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik (756/2021, 2021). Målet är att främja hållbar utveckling, tillväxt och konkurrenskraft i regionerna, samt medborgarnas välfärd och livsmiljöns kvalitet (756/2021, 2021). Regional utveckling ska stärka affärs- och innovationsstrukturer som främjar tillväxt, smart specialisering och ekonomisk balans, samtidigt som den säkerställer en hållbar regional och social struktur och god tillgänglighet. Åtgärderna stöder sysselsättning, kompetens, lika möjligheter och socialt deltagande, inklusive integration av invandrare. Samtidigt förbättras livsmiljöns kvalitet, begränsas klimatförändringar och anpassningen till nya klimatförhållanden främjas. Regional utveckling ska också bidra till att minska skillnaderna i utveckling mellan och inom regioner, stärka regionernas styrkor, öka näringslivets specialisering och främja kultur (756/2021, 2021).

Vid inledningen av varje finsk regeringsperiod, fastställs i prioriteringar och mål för den kommande mandatperioden, det s.k. '*Statsrådets regionutvecklingsbeslut*'. Detta beslut styr den regionala utvecklingspolitiken i de olika förvaltningsområdena och landskapsförbunden samt samordningen av åtgärder (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-c). Det senaste regionutvecklingsbeslutet, "*Förnyelse och välmående i regionerna*" som gäller för perioden 2024–2027 har utarbetats av Arbets- och näringsministeriet i samarbete med berörda ministerier, regioner och andra partner (Arbets- och näringsministeriet, 2024). Beslutet innefattar tre huvudsakliga prioriteringar: 1) Hållbar livskraft och investeringar, 2) Välmående befolkning och samhällen, och 3) Attraktiv livsmiljö och biologisk mångfald. Återkommande aspekter i alla prioriteringar innefattar; övergripande säkerhet, internationalisering och regional orientering, liksom grundläggande förutsättningar rörande tillgänglighet, sysselsättning, tillgång på arbetskraft samt kompetens och bildning (Arbets- och näringsministeriet, 2024).

Regionalpolitiken geografiska räckvidd omfattar alla regioner i landet (med undantag för Åland som har självstyre och egen lagstiftning på detta område) (614/2021, 2021). Däremot tillämpas olika stödnivåer i landet i enlighet med EU:s regelverk på området (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-e).

*Landsbygdspolitik*en, å andra sidan, styrs inte av enskilda lagar eller beslut som följer den politiska mandatperioden, utan drivs sektorsövergripande genom ett nationellt politiskt

program, det s.k. landsbygdspolitiska helhetsprogrammet, *Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma*. Programmet fungerar som strategi och operativ grund för nationella och regionala insatser. Målet för landsbygdspolitiken är att Finland utvecklas som helhet genom att stärka platsbaserade möjligheter (Kattilakoski m.fl., 2021).

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet innehåller fem teman: 1) Högre mervärde genom hållbar användning av naturresurser, 2) Landsbygdens aktörer som en del av lösningen på en hållbar övergång, 3) Stärkande av konkurrenskraft och livskraft, 4) Tryggande av en fungerande vardag, och 5) Stärkande av delaktigheten och gemenskapen (Landsbygdspolitik, u.å.-a).

Landsbygdspolitiken omfattar områden utanför stadsområden som kännetecknas av låg befolkningstäthet, små byar och spridda bosättningar. Landsbygden är emellertid mångsidig och täcker totalt 95 % av landets territorium (Landsbygdspolitik, u.å.-b).

Genomförande av regional- och landsbygdspolitiken

Genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken definieras genom två överlappande styrningsramar; dels EU:s fleråriga programperioder för regional- och strukturpolitik (den nuvarande cykeln gäller 2021–2027) (756/2021, 2021), dels regionutvecklingsbeslutet som antas i början av varje regeringsperiod (det senaste beslutet gäller för perioden 2024–2027) (Arbets- och näringsministeriet, 2024). Sammantaget innebär detta att den finska regionalpolitiken har en långsiktig ram på sju år som kompletteras och konkretiseras genom nationella beslut för varje regeringsperiod.

Genomförandet av *landsbygdspolitiken* är formellt kopplad till det nationella landsbygdspolitiska helhetsprogrammet *Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma* (det nuvarande gäller 2021–2027), där programmets mål och åtgärder kontinuerligt övervakas och utvärderas vartannat år (Landsbygdspolitik, 2021).

Både regionalpolitiken och landsbygdspolitiken fungerar som övergripande ramverk som interagerar med olika sektorpolitiska områden. Till exempel har de regionalpolitiska prioriteringarna stark koppling till sysselsättning, kompetensutveckling, klimatåtgärder, social inkludering och industripolitik, och landsbygdspolitiken har en nära koppling till bland annat jordbrukspolitik, hållbar utveckling, lokal service och social sammanhållning. Inom både regionalpolitiken och landsbygdspolitiken i Finland talar man om en bred respektive en smal politik. Medan den breda regionalpolitiken bl a innefattar utjämning av ekonomiska resurser genom det kommunala skatteutjämningsystemet, så handlar den breda landsbygdspolitiken om att säkerställa att landsbygden och dess invånare involveras i alla delar av samhället. Den smala regional- och landsbygdspolitiken avser specifika insatser, verktyg och projekt (Jord- och Skogsbruksministeriet, u.å.-c). I landsbygdspolitiken är dessa ofta kopplade till EU:s gemensamma jordbruks- och utvecklingspolitik (GJP), och den nationella strategiska planen för GJP för 2023–2027 är således integrerad i det övergripande landsbygdspolitiska arbetet (European Commission, 2025).

Genomförandeaktörer och finansiering

När det gäller vilka aktörer som ansvarar och deltar i genomförandet av regional- och landsbygdspolitik i Finland har de olika styrningsramverken inverkan på vilka aktörer som involveras.

I *regionalpolitiken* sker genomförandet i ett flernivåsystem där staten och kommunerna har det övergripande ansvaret för regional utveckling, men flera aktörer spelar viktiga roller. Regeringen fastställer nationella prioriteringar genom regionutvecklingsbeslutet och inrättar övervakningskommittéer (756/2021, 2021), medan Arbets- och näringsministeriet samordnar planeringen, genomförandet och uppföljningen, samt fungerar som förvaltningsmyndighet för EU:s regional- och strukturpolitiska program (756/2021, 2021, Act 9). Delegationen för regional förnyelse och regionala samarbetsgrupper arbetar med beredning av regionutvecklingsbeslutet, samordning och uppföljning av den regionala utvecklingen och EU:s strukturfondspolitik (Arbets- och näringsministeriet, u.å.-a; 756/2021, 2021, Act 15)

Landskapsförbunden fungerar som regionala utvecklingsmyndigheter, utarbetar regionala program, främjar företagsvillkoren och koordinerar regionala planer i samarbete med kommuner och andra aktörer (756/2021, 2021, Act 17), medan Närings, trafik- och miljöcentralerna spelar en viktig roll i fördelningen, utbetalningen och kontrollen av stöd inom EU-programmen. Med omvandlingen av de 15 Närings-, trafik- och miljöcentralerna till 10 livskraftscentraler (531/2025, 2025) väntas dessa få bredare uppdrag och en starkare ställning.

Sammanfattningsvis sker genomförandet av regionalpolitiken genom samarbete mellan statliga myndigheter, regionala organ och kommuner, där Arbetsmarknads- och näringsministeriet har en central samordnande roll och landskapsförbunden ansvarar för koordinering och den strategiska utvecklingen på regional nivå.

Genomförandet av *landsbygdspolitiken* och det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet sker framförallt genom rådet för landsbygdspolitik, *Maaseutupoliittinen* MANE, som under perioden 2021–2025 har i uppdrag att utveckla strukturer och metoder som stärker landsbygdsutvecklingen genom nätverk, partnerskap och platsbaserad politik (Jord- och Skogsbruksministeriet, u.å.-c). I rådet ingår ett trettiotal organisationer från offentlig och privat sektor samt från civilsamhället under ledning av ministern för jord- och skogsbruk. Landsbygdssäkring ingår som ett viktigt inslag i styrningen, och syftar till att genomföra konsekvensbedömningar av nationella, regionala och kommunala beslut med avseende på deras inverkan på landsbygden. Detta arbete är förankrat i både nationella arbetsgrupper och kommunala strukturer. Sammantaget spelar kommunerna en central roll i planeringen och utvecklingen av landsbygden, bland annat genom ansvaret för lokal markanvändningsplanering och tillhandahållande av tjänster (Kommunförbundet, u.å.).

Utöver Delegationen för regional förnyelse och rådet för landsbygdspolitik finns även särskilda motsvarande råd för genomförandet av Skärgårdspolitiken respektive stadspolitiken som ansvarar för att koordinera insatserna inom dessa områden. Även dessa har en bred representation från flera ministerier samt lokala och regionala aktörer (Intervju 3, 2025).

Finansieringen av både regional- och landsbygdspolitiken hämtas från både nationella och europeiska källor, vilket gör det möjligt att anpassa utvecklingsstrategierna till regionala behov och samtidigt sträva efter EU:s sammanhållningsmål (Slätmo m.fl., 2024). De nationella resurserna för regional- och landsbygdspolitiken fastställs årligen i statsbudgeten. Inom *regionalpolitiken* används medlen för projekt, program och strategiska initiativ som stöder regional utveckling och hållbar tillväxt och livskraft i regionerna (756/2021, 2021, Act 5), och fungerar också som medfinansiering för EU-program. Den största delen av programfinansieringen kommer från EU:s struktur- och investeringsfonder (ERDF, ESF+, JTF och Interreg) som fördelas inom ramen för det övergripande strukturfondsprogrammet Innovation och kompetens i Finland 2021–2027. (756/2021, 2021). Tillsammans med nationell medfinansiering uppgår EU-medlen till cirka 3,2 miljarder euro för programperioden 2021–2027.

Landsbygdspolitiken finansieras främst genom statsbudgeten och EU-medel, bland annat Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) och den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) som gäller för perioden 2023-2027 (Jord- och Skogsbruksministeriet, u.å.-a). Därutöver finns det nationella projektmedel för forskning och utveckling samt statliga bidrag till lokal stadsutveckling, som stöder gräsrotsinitiativ (Kattilakoski m.fl., 2021).

3.2 Territoriell politik i Finland, ett eller flera politikområden?

Utöver regional- och landsbygdspolitik, finns även andra former av territoriellt avgränsad politik i Finland, som skärgårdspolitik, stadspolitik och under senare år nya program för utveckling av norra och östra Finland (Statsrådet, u.å.).

Det främsta exemplet på territoriell politik utöver regional- och landsbygdspolitiken, är dock Skärgårdspolitiken i Finland som infördes redan 1949 (Skärgårdspolitiken, u.å.), och den nuvarande skärgårdspolitikslagen går tillbaka till 1980 (Jord- och Skogsbruksministeriet, u.å.-b). Det nationella programmet för utveckling av skärgårds- och inlandsvattenområden 2024–2027 syftar till att stärka Finlands skärgårds- och sjöområden som en nationell resurs och innehåller fyra strategiska mål: att förbättra den fysiska och digitala tillgängligheten; att säkerställa tillgången till offentliga och privata tjänster; att skapa en mångsidig företagsstruktur och; att bevara naturen och miljön i gott skick. Genomförandet sker i nära samarbete med lokala aktörer och finansieras genom EU-medel, Leader-program och nationella medel, med årlig uppföljning av Jordbruks- och skogsbruksministeriet och Skärgårdsdelegationen (Jordbruks- och skogsbruksministeriet, 2024).

Den territoriella politiken i Finland indelas i huvudsak i regional- och landsbygdspolitik som bedrivs som två separata politikområden, det förra under Arbets- och näringsministeriet och det senare under Jordbruks- och skogsministeriet med Livsmedelsverket som den nationella förvaltande myndigheten. Det finns många beröringspunkter mellan områdena, och ställs krav på koordinering som samordnas av Arbets- och näringsministeriet.

Båda dessa politikområden syftar till att möta flertalet av de samhällsutmaningar och dimensioner som pekas ut i den svenska regional- och landsbygdspolitik, men därutöver är det också tre andra områden som genomsyrar politiken; försvar, säkerhet och beredskap (Arbets- och näringsministeriet, 2024; Kattilakoski m.fl., 2021). I jämförelse med Sverige har den finska landsbygdspolitik under lång tid haft, och har fortfarande, ett större fokus på livsmedelsförsörjning, att "hela Finlands ska leva", och numera i allt större utsträckning på beredskap och att skydda kritisk infrastruktur (Intervju 1, 2025).

När det gäller genomförandet av den territoriella politiken, har den i Finland präglats av ett flertal reformer som drivits fram av organisatoriska skäl, bl.a. för implementering av EU:s regional- och landsbygdspolitik. I motsats till andra reformer som rört kommunernas och regionernas uppdrag, präglades uppdelningen mellan regional- och landsbygdspolitik som genomfördes 2016 emellertid inte av politisk konflikt i någon större utsträckning (Intervju 1, 2025). En del menar att de organisatoriska reformer som genomförts har bidragit till ökad centralisering och sektorisering, men också till ökad splittring vad gäller genomförandeorganisationen med krav på koordinering mellan olika sektorsområden och nivåer som följd (Intervju 1, 2025). För att erhålla den helhetssyn som eftersträvas i måldokumenterna för regional- och landsbygdspolitik ställs höga krav på samordning mellan ministerierna - i första hand Arbets- och Näringsministeriet och Jord- och skogsbruksministeriet, men även Finans, Miljö- Utbildnings, Social-, Kommunikations- och Justitieministeriet - och mellan de aktörer som har en viktig roll i genomförandet; kommuner, landskapsförbund, Närings-, trafik- och miljöcentraler, Livsmedelsverket, LAG-grupper och välfärdsregioner.

För att förbättra möjligheterna för lokala och regionala aktörer att möta demografiska och andra samhällsutmaningar, har Finland genomgått flera reformer i syfte att öka den lokala och regionala genomförandekapaciteten (Sandberg, 2018). Pga politiska svårigheter att komma överens om bredare reformer, har dessa emellertid resulterat i ett lapptäcke av aktörer med olika men nära angränsande ansvarsområden. Till exempel, sedan reformen 2023 ansvarar de 308 kommunerna genom skatteväxling för arbetsmarknadspolitik (tidigare ett statligt decentraliserat ansvarsområde), de 21 direktvalda och statligt finansierade välfärdsområdena ansvarar för hälso- och socialvårdspolitik (tidigare kommunalförbundens ansvar) och de 19 landskapsförbunden ansvarar framgent för regionplaneringen. 2026 trädde en ny reform i kraft som innebär att de 15 statliga Närings-, trafik och miljöcentralerna minskas till 10 s k Livskraftscentraler med en stärkt roll och vidgade uppdrag inom regional utveckling, företagsfrämjande och samordning av EU-program, medan vissa tidigare funktioner gällande miljötillstånd och kollektivtrafik överförs till nationella myndigheter. Den ökade centraliseringen kan få positiva effekter genom att bidra till en höjd kunskapsnivå kring komplexa frågor hos administrationen i ett förhållandevis litet land (Finland har 5.5 milj. invånare). Å andra sidan kan kraven på koordination mellan ett flertal ministerier och myndigheter, liksom de många genomförandeaktörerna på lokal och regional nivå med delat ansvar och små resurser var och en, riskera att skapa otydlighet för samhällsmedborgarna och minskad effektivitet i genomförandet. Slutligen, kan en starkare statlig regional roll också innebära en risk att den lokala och regionala inflytandet i regional- och landsbygdspolitik minskar (Intervju 1, 2025; Intervju 3, 2025; Intervju 4, 2025).

4. Territoriell politik på Island

Islands administrativa struktur kännetecknas av ett förvaltningssystem bestående av två nivåer, den statliga nivån och den kommunala nivån. Det kommunala självstyret garanteras genom grundlagen, och kommunerna på Island ansvarar liksom i övriga nordiska länder för ett flertal grundläggande välfärdstjänster, däribland grundskola och social service. Under de senaste åren har denna struktur stärkts genom omfattande sammanslagningar av kommuner i syfte att skapa mer robusta administrativa enheter. Detta har inneburit att antalet kommuner på Island nästan har halverats genom en minskning från 124 till 62 kommuner mellan åren 2000 och 2025 (138/2011, 2011; Samband íslenskra sveitarfélaga, u.å.). (För kommun- och regionindelning på Island, se Appendix 1).

Därutöver är Island uppdelat i åtta regionala kommunförbund (Landshlutasamtök) som i praktiken fungerar som geografiska enheter för strategisk planering och regional utveckling. De har även en roll som samarbetsarenor för gemensamma kommunöverskridande intressen (Landshlutasamtök, u.å.). De regionala kommunförbunden har också ansvaret för lokalt anpassade regionala utvecklingsplaner (Sóknaráætlarnir landshluta) som syftar till att möta regionernas olika utmaningar (Stjornarradid Islands, u.å.-d).

4.1 Regional- och landsbygdspolitik på Island

På Island används framför allt begreppet regionalpolitik, och inom ramen för detta begrepp har man ett särskilt fokus på landsbygdens utveckling. Målsättningarna för den isländska regeringens regionalpolitik uttrycks i den övergripande politiska strategin, "Den strategiska regionalplanen för 2022–2036". Strategin fokuserar på tre huvudsakliga målsättningar: 1) att säkerställa lika tillgång till tjänster, 2) att skapa lika möjligheter till sysselsättning, och 3) att främja hållbar utveckling på landsbygden i hela landet. För att uppnå målen läggs särskild vikt vid geografiska områden som präglas av långvarig befolkningsminskning, hög arbetslöshet eller ensidig näringslivsstruktur.

I genomförandet av planen ska hänsyn tas till olika geografiska områdens behov, och genomförandet av regionalpolitiken ska även samordnas med andra sektorspolitiska områden (Althingi, 2022). Den strategiska planen fungerar som regeringens övergripande verktyg för styrning av regional- och landsbygdspolitik, och revideras och samordnas löpande med den sektorspolitiska planeringen för att säkerställa en sammanhållande regional utveckling.

I den strategiska regionala planen fastställs politiska mål för en längre period. Den nuvarande planen gäller för perioden 2022–2036, och för att säkerställa genomförandet följs strategin upp med femåriga handlingsplaner (Althingi, 2022).

Genomförande av regional- och landsbygdspolitiken

Det isländska Infrastrukturministeriet, som också har ansvar för regional utveckling, ansvarar för processen för framtagande av den strategiska planen. Detta innebär en process i tre steg; först en grönbok som sänds på bred remiss, och därefter en vitbok som ligger till grund för beslutet som antas i Althingi, parlamentet.

En Regional samarbetskommitté, (Stýrihópur Stjórnarráðsins um byggðamál), även kallad regeringens styrkommitté för regional utveckling, ansvarar för att utarbeta förslaget till strategisk regional plan och den åtföljande femåriga handlingsplanen (Stjornarradid Islands, u.å.-b, u.å.-a). Den strategiska planen ska tas fram i bred samverkan mellan olika aktörer. Den regionala samarbetskommittén ska säkerställa samordningen mellan ministerierna, och i kommittén ingår också det isländska kommunförbundet, Samband íslenskra sveitarfélaga, samt de regionala kommunförbunden i enlighet med ett gällande samarbetsavtal mellan staten och kommunerna (Samband íslenskra sveitarfélaga, u.å.; Stjornarradid Islands, u.å.-c).

I syfte att skapa en bred förankring av planen och motverka sektorspolitiskt silotänkande finns alla ministerier (totalt 11 ministerier) representerade i Regionala samarbetskommittén. Denna har regelbundna möten (minst 6 gånger om året) för att säkerställa att landsbygds- och det regionala utvecklingsperspektivet löpande integreras i sektorspolitiken. Den breda förankringsprocessen, inklusive remisser och sk "höringsprocesser" i framtagande av den strategiska regionala planen, har lett till bred politisk samsyn kring regional- och landsbygdspolitiken på Island, och ett enigt parlament har kunnat ställa sig bakom de senaste planerna (Intervju 9, 2026). Den breda representationen från olika ministerier i Regionala samarbetskommittén medverkar till att de politiska prioriteringarna får genomslag i de regionala handlingsplanerna och kan samordnas med sektorsplaneringen på olika områden (Althingi, 2022).

Regionalpolitiken fungerar som ett samordnande ramverk som integreras med landets övriga sektorspolitiska områden genom omfattande samarbete mellan ministerierna. Samordningen säkerställs av Regionala samarbetskommittén, som skapar samstämmighet mellan den strategiska regionala planen och de övriga ministeriernas fokusområden inom exempelvis transport, utbildning och näringsliv. Denna samverkan innebär att de regionala utvecklingsplanerna harmoniseras med nationella riktlinjer, medan de enskilda ministerierna bibehåller ansvaret för genomförande och finansiering inom sina respektive sektorer vilket underlättar för att regionalpolitiska mål om geografisk jämlikhet och hållbar tillväxt kan införlivas i olika delar av den offentliga förvaltningen (Stjornarradid Islands, u.å.-c). Liksom i flera andra nordiska länder avges också en årlig rapport till parlamentet om resultatet av de regionalpolitiska insatserna (106/1999, 1999, Act 13).

Genomförandeaktörer och finansiering

Det praktiska genomförandet av regionalpolitiken sker i samarbete mellan statliga institutioner, de regionala kommunförbunden och kommunerna. På den nationella nivån har Infrastrukturministeriet det övergripande politiska ansvaret för området, medan det praktiska genomförandet sköts av Islands institut för regional utveckling (Byggðastofnun), en statlig myndighet med uppdrag att stärka boende och sysselsättning på landsbygden (Byggðastofnun, u.å.). På regional nivå ansvarar de åtta kommunförbunden (Landshlutasamtök) för att omsätta de nationella målen i konkreta åtgärder genom sina regionala utvecklingsplaner (Stjornarradid Islands, u.å.-a). Slutligen spelar de 62 kommunerna en central roll i det faktiska genomförandet, eftersom de är direkt ansvariga för de grundläggande välfärdstjänsterna och den lokala infrastrukturen som utgör grunden för regional tillväxt och social balans.

Resurserna för genomförandet baseras på en finansieringsmodell där de finansiella resurserna från den regionala planen utgör en del av totala insatsen för regional utveckling tillsammans med medfinansiering från andra aktörer. Resurserna för genomförandet av regionalplanen hämtas främst från berörda sektorsministerier som ansvarar för finansiering inom sina respektive sektorer, antingen genom att anslå full finansiering eller olika arrangemang för samfinansiering med lokala parter. Också kommunerna stöder genomförandet av regionalplanen genom sina egna inkomstkällor, som innefattar inkomstskatt, fastighetsskatt och serviceavgifter. För vissa insatser kan kommuner också erhålla statligt stöd baserat på särskilda kriterier. Därutöver bidrar den kommunala utjämningsfonden, som liksom det svenska skatteutjämningsystemet och andra motsvarande system i de andra nordiska länderna, syftar till att säkerställa en mer rättvis fördelning av resurserna mellan olika områden i landet. Finansieringen av särskilda åtgärder inom planerna är dock inte alltid tydlig, och ibland kan åtgärder också saknas specificerade medel för genomförande i planerna. Kommunernas möjlighet att bidra till genomförandet av planerna varierar starkt då det är stor skillnad mellan kommunernas storlek och kapacitet (Intervju 9, 2026).

4.2 Territoriell politik på Island, ett eller flera politikområden?

På Island används inte begreppet territoriell politik, även om det kan förstås. Utöver regionalpolitik som också innefattar landsbygdspolitik och särskilda insatser för städer finns inga andra former av territoriell politik på Island.

På Island betraktas landsbygdspolitiken som en integrerad del av regionalpolitiken, men gränsdragningen mellan vad som är regional- och landsbygdspolitik är inte alltid skarp då båda bl a syftar till att kompensera för marknadsmisslyckanden och utveckla infrastrukturen i glesbefolkade områden (Intervju 9, 2026). Norge ses gärna som en inspirationskälla när det gäller regional- och landsbygdspolitiken, då man har mycket liknande utmaningar med stora avstånd och gles befolkning, samt att båda länderna deltar i det europeiska EES-avtalet. Också andra internationella samarbeten såsom Interreg, det nordiska samarbetet och Northern Periphery and Arctic (NPA) fungerar som inspiration (Intervju 9, 2026).

5. Territoriell politik i Norge

Liksom Sverige och Danmark har Norge ett förvaltningsystem med tre folkvalda administrativa nivåer; den nationella, den regionala (fylke) och den kommunala nivån. På den statliga nivån har Kommunal- och distriktsdepartementet en central roll med det övergripande ansvaret för att samordna landsbygds- och regionalpolitiken på tvärs över alla sektorer (Regjeringen, 2019). Staten representeras regionalt genom Statsforvalteren (tidigare Fylkesmannen), som är regeringens regionala representant med tillsynsuppdrag över att kommunala beslut är i linje med nationella mål (Statsforvalteren, u.å.).

Efter en rad politiskt kontroversiella reformer under 2000-talet som syftat till att stärka regionerna och kommunerna genom sammanslagningar för att möta demografiska utmaningar, minskad ekonomi och förmåga att hantera välfärdsuppdragen finns idag 15 fylken (regioner) och 357 kommuner i Norge (Kartverket, 2024). (För kommun- och regionindelning i Norge, se Appendix 1). Regionerna har en central roll som regionala utvecklingsaktörer med ansvar för gymnasieskolor, länsvägar, regional kollektivtrafik samt regional planering och näringslivsutveckling (Berg m.fl., 2025).

Liksom i övriga nordiska länder är kommunen den lägsta administrativa nivån med ansvar för medborgarnära service, grundskola, socialtjänst och lokal markanvändningsplanering. I landsbygdspolitiska sammanhang är kommunerna centrala, då de ofta fungerar som den viktigaste drivkraften för lokal samhällsutveckling och bostadsbyggande (Thorsnæs m.fl., 2025).

5.1 Regional och landsbygdspolitik i Norge

Norge har en lång tradition av landsbygdspolitik (distriktspolitik på norska) som utvecklats sedan efterkrigstiden (Intervju 8, 2026) och har varit en central del i norsk politik sedan 1961. Politiken syftar till att stödja utvecklingen på landsbygden och i särskilt eftersatta områden, framför allt genom ekonomiska åtgärder såsom differentierade investeringsbidrag (1971), differentierade arbetsgivaravgifter (1975) och det särskilda åtgärdsområdet (den sk Tiltakszonen) i norra Troms och Finnmark (1990). Under 2000-talet skiftade politiken mot en mer uttalad regionalpolitik med ökat fokus på utveckling i hela landet med innovation, forskning och näringslivsutveckling i centrum, och därefter har experimentella och tidsbegränsade nya initiativ regelbundet införts, såsom till exempel stadsutvecklingsavtal. De olika instrumenten för att stärka landsbygdens utveckling har en stark ställning i det norska systemet (Intervju 8, 2026) och regional- och landsbygdspolitik benämns och betraktas som ett gemensamt politikområde. Fortsättningsvis använder vi därför begreppet regional- och distriktspolitik.

Diskussionen om den "smala" (eller "lilla") och den "breda" (eller "stora") regionalpolitiken, som känns igen både i den svenska och den finska kontexten, har varit, och är alltjämt, central i den norska regional- och distriktspolitiken. Medan den "smala" politiken avser landsbygdspolitik som riktar sig till specifika områden med geografiska nackdelar, spridd bebyggelse och särskilda landsbygdsutmaningar med riktade åtgärder såsom företagslån och landsbygdsbidrag, avser den "breda" regionalpolitiken alla delar av landet och de stora sektorspolitiska områdena, t ex infrastruktur, utbildning och hälso- och sjukvård, och deras inverkan på regional utveckling och fördelning (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023b; Tillväxtanalys, 2021).

Regeringens mål för regional- och distriktspolitiken är att människor ska kunna leva ett gott liv i hela Norge, att alla lokalsamhällen ska ges möjlighet till utveckling och värdeskapande och att befolkningen ska öka i landsbygds kommunerna. För att uppnå målet lyfts en rad områden fram; tillgång till arbete, tillgång till bostäder och nära och bra service. Att skapa förutsättningar för trygga, hållbara och livskraftiga lokalsamhällen i hela landet genom decentraliserade lösningar lyfts också fram (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2018, 2023a).

Regional- och distriktspolitiken är kopplad till flera sektorspolitiska områden, och koordinationen sker genom dialog och förhandling inom Regeringskansliet (Intervju 7, 2026), nationella strategier och genom partnerskap mellan stat, regioner och kommuner i syfte att säkra helhetssynen på regional utveckling. I statsbudgeten tydliggörs även hur olika sektorspolitiska områden ska bidra till regional- och distriktspolitiken (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2025a).

Ett viktigt område är t ex transporter och infrastruktur eftersom tillgänglighet är avgörande för regional utveckling, särskilt i glesbefolkade områden, men också näringslivs- och innovationspolitiken, där regionala stödinsatser från Innovasjon Norge, SIVA och Norges Forskningsråd främjar näringslivsutveckling och grön omställning. Även politiken för utbildning och kompetensförsörjning spelar en central roll då bristen på kvalificerad arbetskraft är en av landsbygdens största utmaningar, något som bl a adresseras genom avskrivning av studielån i åtgärdszonen norra Troms och Finnmark. Andra centrala sektorspolitiska områden är klimat- och energipolitiken, där grön industri och hållbara lösningar är prioriterade områden, samt social- och välfärdspolitik då goda levnadsvillkor, bostäder och tillgång offentlig service är en del i målet om att skapa attraktiva lokalsamhällen (Tillväxtanalys, 2021).

Regional- och distriktspolitiken beslutas av Stortinget (parlamentet). I Stortingets betänkande (Melding til Stortinget) fastställs långsiktiga strategiska mål, vanligtvis en gång per mandatperiod. Den senaste antogs 2023, "Eit godt liv i heile Noreg" (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023a). Betänkandet innehåller analys av utvecklingen, mål för politiken och riktlinjer för utvecklingen av åtgärder, medan medel för genomförande beviljas genom den årliga statsbudgeten. Sammantaget utgör dessa de viktigaste styrningsinstrumenten (Intervju 7, 2026). I statsbudgeten fastställs de ekonomiska ramarna för både direkta statsbidrag och omfattande indirekta bidrag. Kommunal og Distriktsdepartementet (KDD) har det administrativa huvudansvaret för beredning av ärenden för politiska beslut, utformning av övergripande ramar för att koordinera politiken och för sektorssamordning (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2019).

Genomförandet av politiken sker i samverkan mellan flera nivåer där fylkeskommunerna (regionerna) fungerar som de primära regionala utvecklingsaktörerna. Nationella myndigheter såsom Innovasjon Norge, Siva och Norges Forskningsråd administrerar specifika stödprogram för näringsliv och innovation, samt olika partnerskapslösningar för att säkerställa anpassning till lokala förhållanden, såsom nya initiativ med stadsutvecklingsavtal (Byveksavtaler) och landsbygdsutvecklingsavtal (Bygdevekstavtaler) (Tillväxtanalys, 2021).

Regional- och landsbygdspolitiken berör flera lagstiftningsområden då finansieringen av insatserna även hämtas från olika sektorspolitiska områden. Medan ansvaret för regional utveckling och planering fastställs i plan- och bygglagen (Plan- och bygningsloven, 2008) och kommunallagen (Kommuneloven, 2018), regleras finansieringen av de regional- och landsbygdspolitiska insatserna i skattelagstiftningen och tillhörande förordningar (bl.a. den differentierade arbetsgivaravgiften och särskilda skatteförmåner i åtgärdsområdet i norra Troms och Finnmark). EES-avtalet reglerar statsstöd som måste godkännas av ESA:s övervakningsmyndighet. Även internationella överenskommelser berörs såsom Interreg och särskilda satsningar i de arktiska områdena (Nordområdesmeldingen) (Tillväxtanalys, 2021).

Genomförande av regional- och landsbygdspolitiken

Inom ramen för landsbygdspolitiken styrs prioriteringen av områden framför allt genom två verktyg; ett centralitetsindex och ett landsbygdsindex. I enlighet med centralitetsindex (SSB) indelas kommunerna i sex olika klasser (klass 1–6) som baseras på restid till arbetsplatser och servicefunktioner. De mest perifera kommunerna i klasserna 5 och 6 ges högsta prioritet. Landsbygdsindexet (distriktsindex) är en rangordning av kommuner och arbetsmarknadsregioner som baseras på statistiska data för befolkningsutveckling, sysselsättningstillväxt och näringslivets sårbarhet. Detta index ligger till grund för fördelningen av riktade medel, inklusive investeringsstöd till näringslivet (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2025b).

För att motverka nackdelarna med långa avstånd och spridd bebyggelse används även indelning i ekonomiska zoner där särskilt utsatta områden ges särskilda förmåner. Zonindelningen för differentierad arbetsgivaravgift (DAA) innebär att landet är indelat i fem zoner. Medan företag i centrala områden (zon 1) betalar full arbetsgivaravgift på 14,1% betalar perifera områden successivt mindre och i de nordligaste och mest glesbefolkade områdena är arbetsgivaravgiften 0%. Den högst prioriterade zonen är åtgärdszonen i norra Troms och Finnmark, där extraordinära individuella förmåner såsom reducerad inkomstskatt, avskrivning av studielån och befrielse från elavgiften erbjuds för att attrahera och behålla arbetskraft.

Slutligen, för att komplettera zoninsatserna, används också geografiskt riktade partnerskapsavtal. Landsbygdsutvecklingsavtal (bygdevekstavtaler) riktar sig till specifikt till kommuner i centralitetsklass 5 och 6 för att stärka bosättning och näringsliv och är ett bindande samarbete mellan staten, länet och kommunen. Samtidigt utgör den s k Nordområdessatsningen en separat geografisk prioritering för Arktiska Norge, där regionalpolitiska mål kopplas till nationella säkerhets- och infrastrukturintressen (Tillväxtanalys, 2021).

Genomförandet av regional- och distriktspolitiken sker genom fasta politiska planeringscykler i kombination med både långsiktiga åtgärder och löpande budgetjusteringar. Regionerna (fylkeskommunerna) är skyldiga att utarbeta en regional planeringsstrategi för regional utveckling vid inledningen av varje mandatperiod (dvs vart fjärde år). Som stöd för detta arbete ger staten direktiv, "nationella förväntningar", för att säkerställa planernas överensstämmelse med nationella mål. Även kommunerna tar fram utvecklingsplaner, som vanligtvis revideras vart fjärde år.

Genomförandeaktörer och finansiering

De ekonomiska ramarna för både den "breda" och den "smala" regional- och distriktspolitiken fastställs i den årliga statsbudgeten. Här finns också riktade landsbygdspolitiska medel under specifika budgetposter (programkategori 13.50), vilket möjliggör årlig politisk prioritering av insatser. Eftersom centrala delar av det landsbygdspolitiska stödet (såsom den regionala stödkartan och investeringsstödet) utgör statsstöd, är de enligt EES-avtalet tidsbegränsade och kräver godkännande från ESA:s övervakningsorgan (Tillväxtanalys, 2021).

Kommunal- och distriktsdepartementet (KDD) ansvarar för att följa upp de regionala och landsbygdspolitiska målen som fastställts av Stortinget (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2023b). Medan kommunerna ansvarar för att säkerställa ett jämlikt utbud av offentlig service (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2023a; Slätmo m.fl., 2024), ansvarar fylkeskommunerna för regional- och samhällsutveckling i regionerna. Som ett resultat av regionala och kommunala reformer i Norge har fylkeskommunerna sedan 2020 fått ett större ansvar för att främja värdeskapande regional utveckling (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2023a).

Merparten av de statliga medlen för regional- och distriktspolitiken överförs till fylkeskommunerna (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2023b). Däremot har finansieringen för politiken successivt minskat över åren (Intervju 8, 2026). 2026 anslogs cirka 1,4 miljarder norska kronor, vilket var en minskning från 1.6 miljarder kronor 2025 (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2024). Insatserna omfattar bl a näringslivsåtgärder, stärkt utvecklingskapacitet och utbud av service på landsbygden samt regionalt gränsöverskridande samarbete i de norra delarna av landet (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2023b; Slätmo m.fl., 2024).

Distriktsindexet, som används för att identifiera och mäta utmaningar i landsbygdskommuner, ligger till grund för fördelningen av regional- och landsbygdspolitiska medel, inklusive differentierade arbetsgivaravgifter och investeringsstöd (Kommunal- och distriktsdepartementet, 2025b; Slätmo m.fl., 2024; Tillväxtanalys, 2021).

Den breda regionalpolitiken omfattar initiativ inom flera områden, bland annat infrastruktur, hälsa, utbildning, forskning och innovation. Den riktade regional- och distriktspolitiken (den "smala") landsbygdspolitiken som 2025 uppgick till 1.6 mrd norska kronor, bör ses i relation till den breda regional- och distriktspolitiken, som 2025 uppgick till cirka 73,1 mrd norska kronor. Viktiga instrument är de regionalt differentierade arbetsgivaravgifterna, som minskar kostnaderna för företag i glesbygden och insatser i

åtgärdszonen i norra Troms och Finnmark, skattelättnader, nedskrivning av studielån och barnbidrag. KDD har en samordnande roll, medan enskilda ministerier utformar politiken inom sina respektive sektorsområden. Departementet följer också upp regeringens lokaliseringpolitik, enligt vilken statliga arbetstillfällen ska stärka de regionala arbetsmarknaderna (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023b).

5.2 Territoriell politik i Norge, ett eller flera politikområden?

Som beskrivits i tidigare använder sig Norge av en rad komplementära politiska åtgärder för att främja regional utveckling och utveckling på landsbygden. Det övergripande begreppet som används är regional- och distriktspolitik, och inom ramen för detta utformas insatser som både gäller hela territoriet och insatser som riktar sig till specifika områden såsom differentierade arbetsgivaravgifter till utpekade distrikt, åtgärdszonen norra Troms och Finnmark, stadsutvecklingsavtal och landsbygdsutvecklingsavtal.

Även om begreppet "territoriell politik" intellektuellt kan förstås, är det begreppet regional- och distriktspolitik som används i den norska kontexten. Medan distriktspolitiken riktar sig mot specifika geografiska områden (i synnerhet centralitetsklass 5 och 6) syftar regionalpolitiken till att bidra till tillväxt i hela landet, och det centrala målet är att man ska kunna bo och verka i hela landet (Intervju 7, 2026).

Ur ett nordiskt jämförande perspektiv kan den norska regional- och distriktspolitiken förefalla vara betydligt mer utvecklad med olika slags verktyg och insatsområden. Trots detta sker stadigt en minskning av befolkningen på landsbygden, och det finns en allmän uppfattning att såväl det norska politiska intresset som de ekonomiska resurserna för landsbygdspolitiken minskat över tid (Intervju 8, 2026).

6. Territoriell politik i Sverige

Sverige har tre förvaltningsnivåer: nationell, regional och kommunal. De 21 regionerna och 290 kommunerna är självstyrande direktvalda organ enligt den svenska grundlagen (Regeringskansliet, 2014b). (För kommun- och regionindelning i Sverige, se Appendix 1) Det kommunala självstyret är omfattande, och kommunerna ansvarar för liknande uppgifter som i övriga nordiska länder, bl a grundskole- och gymnasieutbildning, förskoleverksamhet, äldreomsorg, fysisk och översiktlig planering, vägar och teknisk infrastruktur.

Regionernas huvudsakliga uppgift är hälso- och sjukvård, som står för cirka 90 % av utgifterna (Sveriges Kommuner och Regioner, u.å.-b), och därutöver ansvarar de för kollektivtrafik, regional utveckling och regionala kulturfrågor. Både kommunernas och regionernas verksamhet finansieras genom skatter, statliga bidrag och användaravgifter. Rätten att ta ut kommunal inkomstskatt är inskriven i konstitutionen (Regeringskansliet, 2014a; Sveriges Riksdag, u.å., Kapitel 14) och kommunerna och regionerna har också rätt att fastställa skattenivåerna. Merparten av inkomstskatten går till kommuner och regioner, medan endast de löntagare som tjänar över en viss inkomstnivå också betalar statlig inkomstskatt.

På ett övergripande plan regleras kommunerna och regionerna i kommunallagen, medan specifika uppgifter regleras av särskilda lagar, såsom lagen om hälso- och sjukvård. Det lokala självstyret ger dem dock frihet att genomföra initiativ som går utöver vad som krävs enligt lag (Regeringskansliet, 2014b; Sveriges Kommuner och Regioner, u.å.-c), något som tillsammans med självstyret och beskattningsrätten ger de svenska kommunerna och regionerna betydande handlingsfrihet (Sveriges Kommuner och Regioner, 2025).

Länsstyrelserna representerar staten på regional nivå och ska säkerställa att lagstiftning och nationella mål uppfylls på regional nivå, samordna regeringens insatser och rapportera utvecklingen till regeringen (Länsstyrelsen, u.å.; Regeringskansliet, 2014b). Fram till 2000-talet då en successiv reform genomfördes i Sverige som innebar att regionerna övertog det regionala utvecklingsansvaret, var länsstyrelserna också ansvariga för regional utveckling.

Sammanfattningsvis innebär den svenska modellen en starkt decentraliserad struktur, där kommuner och regioner spelar en central roll för hantering av välfärds- och utvecklingsuppdrag (Blom, 2022).

6.1 Regional och landsbygdspolitik i Sverige

Även om det finns tydliga beröringspunkter, bedrivs regionalpolitik och landsbygdspolitik idag som två formellt åtskilda politikområden. Båda syftar till att främja utveckling och goda levnadsvillkor i hela landet, men de har vuxit fram på olika sätt och utvecklats i olika riktning.

Regionalpolitiken bygger dels på EU:s sammanhållningspolitik, dels på nationella mål för hållbar utveckling och regional sammanhållning. Syftet är att främja utveckling och stärka lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i hela landet. Politiken ska också stödja den gröna och digitala omställningen och bidra till att människor och företag i alla delar av landet har goda förutsättningar för utveckling (Kommittédirektiv, 2024)

Vägledande för den nationella regionalpolitiken och finansieringen av denna är lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630) och den av Riksdagen antagna strategin "Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030" (Skrivelse 2020/21:133, 2021). Tre huvudsakliga utmaningar lyfts fram; miljö- och klimatförändringar, demografiska förändringar och ökade sociala och geografiska ojämlikheter. För att möta dessa utpekade fyra strategiska områden: lika möjligheter till bostad, arbete och välfärd i hela landet; kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet; innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet, samt; tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystem. Strategin föreskriver också användningen av statliga medel, samordning med EU-program och främjande av ett effektivt deltagande från statliga myndigheter och regioner (Skrivelse 2020/21:133, 2021).

Regeringens proposition för *landsbygdspolitiken*, "En sammanhållen politik för Sveriges landsbygd – för ett Sverige som håller ihop" antogs av riksdagen 2018. Målet är en levande landsbygd med lika möjligheter till arbete, företagande, boende och välfärd i hela landet. Inom ramen för det övergripande målet finns tre delmål som handlar om att stödja en hållbar näringslivssektor samtidigt som miljömålen uppfylls; att säkerställa att landsbygden bidrar till den svenska ekonomin, och; att stärka Sveriges konkurrenskraft mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi (Regeringskansliet, 2018; Tillväxtverket, u.å.-a). Som titeln anger är landsbygdspolitiken sektorsövergripande och definieras som en sammanhängande politik för hela landets utveckling. Den ska fungera som ett samordnande och övergripande ramverk för att säkerställa att olika politikområden tar hänsyn till landsbygdens förutsättningar och behov (Regeringskansliet, 2018). Bland berörda sektorspolitiska områden kan nämnas jordbruks- och miljöpolitiken, främst genom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) och Sveriges strategiska plan för GJP 2023–2027 (Jordbruksverket, u.å.-b), transport, digitalisering, klimat, energi, utbildning och välfärd, som alla måste bidra till en levande landsbygd.

Det finns ingen motsvarande nationell strategi för landsbygdsutveckling. Propositionen för landsbygdspolitiken som antogs 2018 (Regeringskansliet, 2018) är det främsta styrdokumentet. Landsbygdsperspektivet är också en del av den övergripande nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Skrivelse 2020/21:133, 2021). I jämförelse med regionalpolitiken, har landsbygdspolitiken en annan utgångspunkt

då den bygger på de utmaningar som områden med låg befolkningstäthet, långa avstånd och strukturella svagheter står inför och tar därför sikte på insatser kopplade offentliga tjänster i glesbygd, transporter, digital infrastruktur och lokal företagsutveckling.

Både regionalpolitiken och landsbygdspolitiken har en nära koppling till den europeiska sammanhållningspolitiken och den europeiska jordbruks- och landsbygdspolitiken och dess genomförande. Inom regionalpolitiken handlar det i första hand om den europeiska regionala utvecklingsfonden som syftar till hållbar regional utveckling genom att stärka utveckling och näringslivets konkurrenskraft och som genomförs genom ett nationellt och åtta regionala program. Därutöver tillkommer Europeiska Socialfonden (ESF+), Interreg-program för gränsöverskridande samarbete, och fonden för rättvis omställning till enstaka svenska regioner. Inom landsbygdspolitiken sker kopplingen till EU i första hand till EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) samt Sveriges strategiska plan för GJP 2023–2027 (Jordbruksverket, u.å.-b) där landsbygdsutvecklingen till stora delar genomförs genom sk lokalt ledd utveckling (Leader och LAG-grupper). Även inom havs-, fiskeri och vattenbruksfonden och Socialfonden finns insatser för att stärka landsbygdens utveckling (Kommittédirektiv, 2024)

Genomförande av regional- och landsbygdspolitik

I Sverige har regionerna ett lagstadgat ansvar för regional utveckling och är därför viktiga aktörer inom regionalpolitiken. Lagen om regionalt utvecklingsansvar (Lag 2010:630, 2010) och förordningen om regionalt utvecklingsarbete (Förordning 2017:583, 2017) föreskriver att regionerna ska utarbeta en strategi för utveckling (RUS) i sina respektive geografiska områden i samarbete med kommuner, näringslivet, statliga myndigheter och det civila samhället. Strategierna ska vara sektorsövergripande och samordna regionens arbete med regional utveckling. Regionerna ska också samordna insatserna för att genomföra strategin samt minst en gång varje mandatperiod se över strategin (Förordning 2017:583, 2017). Lagen föreskriver vidare att regionerna ska analysera kompetensbehov samt fastställa mål och prioriteringar för kompetensförsörjningen; besluta om användningen av statliga medel för regional utveckling samt rapportera resultaten av dessa insatser till regeringen; utföra uppgifter som rör EU:s strukturfondsprogram; och utarbeta och besluta om planer för den regionala transportinfrastrukturen. Regionernas strategier anpassas till regionala prioriteringar och lokala förutsättningar med hänsyn till regeringens nationella mål för regional tillväxt och EU:s sammanhållningspolitik (Sveriges Kommuner och Regioner, 2025).

Genomförandet av den nationella *regionalpolitiken* och strategin för regional utveckling ställer höga krav på samarbete mellan olika myndigheter och olika nivåer (Hallin, 2025; Riksrevisionen, 2022). På den nationella nivån har Tillväxtverket en central samordnande roll, bl a för att stödja regionerna, samordna dialog med andra myndigheter, ta fram analyser och följa upp den regionala utvecklingen (Tillväxtverket, u.å.-d). Regionerna ska, som tidigare nämnts, årligen rapportera sitt utvecklingsarbete i enlighet med förordning (2024:99, 2024, Act 4) om rapportering av resultat av regionalt utvecklingsarbete. Detta kan ses som ett exempel på svensk flernivåstyrning där staten fastställer ramarna och de övergripande strategierna, medan regionerna har ansvar för genomförandet och den lokala anpassningen med ett stort mått av självstyre.

Landsbygdspolitiken beslutas på nationell nivå av regeringen, och precis som för regionalpolitiken är det Tillväxtverket som ansvarar för samordningen av ett stort antal myndigheter (Tillväxtverket, u.å.-a). I landsbygdspolitiken är det däremot inte regionerna som är de centrala aktörerna, utan denna genomförs genom Jordbruksverket och länsstyrelserna, som ansvarar för förvaltningen av de svenska landsbygdsprogrammen och EU:s gemensamma jordbrukspolitik (Jordbruksverket, u.å.-b). Genomförandet ska ske i samarbete med kommuner, regioner och statliga myndigheter (Regeringskansliet, 2018), och på lokal nivå har Leader och de lokalt ledda utvecklingsgrupperna (LAG) centrala roller (Jordbruksverket, u.å.-a; Landsbygdsnätverket, u.å.).

Både regional- och landsbygdspolitiken kan sägas omfatta hela landet, men insatserna är geografiskt differentierade. För regionalpolitiken innebär detta att alla 21 regioner ansvarar för regional utveckling inom sina gränser, medan staten prioriterar särskilda stödområden i delar av landet med långa avstånd, låg befolkningstäthet och svaga ekonomiska strukturer. Det s.k. 1:1 anslaget för regionala utvecklingsåtgärder utgör statsbidrag till projektverksamhet, stöd till företag och kommersiell service. Den största delen av anslaget går till regioner i norra och inre delarna av Sverige. Därutöver finns särskilda regionalpolitiska stödområden (1999:1382, 1999)) som kan erhålla särskilda former av företags- och investeringsstöd.

För att analysera behov och utvecklingsförutsättningar i regionerna och på landsbygderna används olika typer av klassificeringar, t ex har Tillväxtverket en som baseras på befolkningsstorlek, befolkningstäthet och avstånd till större städer med sex olika typer av kommuner: storstadskommuner, tätbefolkade kommuner, glesbefolkade blandkommuner, landsbygdskommuner nära tätorter, glesbefolkade landsbygdskommuner och mycket glesbefolkade landsbygdskommuner. Andra organ, såsom Statistiska centralbyrån och Nordregio, gör liknande klassificeringar (Tillväxtverket, u.å.-b, u.å.-a).

Genomförandeaktörer och finansiering

Genomförandet av både regionalpolitiken och landsbygdspolitiken kännetecknas av flernivåstyrelse, däremot är det olika aktörer som står i förgrunden inom de olika politikområdena. *Regionalpolitiken* genomförs genom nationella strategin och andra nationella strategier som Agenda 2030, regionala utvecklingsstrategier, strukturfondsprogrammen och lokala initiativ. Regionerna spelar en central roll när det gäller att utarbeta och anta regionala utvecklingsstrategier, samordna aktörer och initiativ och besluta om användningen av vissa statliga medel. Regeringen styr genom nationella strategier, dialog och uppdrag, medan Tillväxtverket stöder med kunskap och kapacitetsuppbyggnad (Tillväxtverket, u.å.-c).

Landsbygdspolitiken genomförs genom samverkan mellan staten, länsstyrelserna, kommunerna, regionerna, det civila samhället och näringslivet. Politiken förverkligas genom strategier, projektmedel, EU-program och nätverk som Landsbygdsnätverket, med fokus på lokala tjänster, infrastruktur, kompetensförsörjning, innovation och hållbar utveckling. Många aktörer och myndigheter är involverade i genomförandet (Tillväxtverket, u.å.-e), där de mest centrala aktörerna är regeringen, Jordbruksverket, Tillväxtverket och lokala utvecklingsaktörer. Regionerna, som spelar en central roll i

genomförandet av regionalpolitiken, har däremot inte någon formell roll i genomförandet av landsbygdspolitiken (Intervju 2, 2025).

Inom både regional- och landsbygdspolitiken står EU-finansieringen för en betydande del. *Den regionala utvecklingspolitiken* finansieras huvudsakligen från fyra olika källor: nationella medel från statsbudgeten (utgiftsområde 19, ca 4.87 mrd kr 2026); konkurrensutsatta medel som regioner och andra aktörer kan ansöka om från internationella och statliga program, bland annat Vinnova, Energimyndigheten och Horisont Europa; EU-medel genom i första hand regionalfonden (ERUF) och socialfonden (ESF+), samt; regionernas och kommunernas egna utvecklingsmedel som finansieras genom skatteintäkter (Sveriges Kommuner och Regioner, u.å.-a).

Också *Landsbygdspolitiken* finansieras genom en kombination av medel, i första hand från statsbudgeten (utgiftsområde 23: Landsbygdsnäringsar, landsbygd och livsmedel) och EU-medel. I budgetpropositionen för 2025 uppgår detta utgiftsområde till cirka 21,7 miljarder kronor och omfattar ett brett spektrum av initiativ, såsom stöd till jord- och skogsbruk, landsbygdsutveckling, livsmedelsstrategi, innovation och kompetensutveckling på landsbygden (Regeringskansliet, 2024c). Det största EU-ramverket är den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP), som förvaltas genom Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Planen har en total finansieringsram på cirka 60 miljarder kronor, varav cirka 45 miljarder kronor kommer från EU och 15 miljarder kronor från svensk nationell medfinansiering (Jordbruksverket, u.å.-b).

Även andra EU-medel, nationella medel och strukturfonder bidrar till att stödja målen för den samordnade landsbygdspolitiken, och regionalpolitiken, även om dessa inte alltid är öronmärkta för landsbygdspolitik, t.ex. bredband, lokala tjänster och bredare områden som innovation, kompetensutveckling och omställning samt kommunala medel (Tillväxtverket, u.å.-e).

6.2 Territoriell politik i Sverige, ett eller flera politikområden?

Under vissa perioder har andra former av territoriellt avgränsad politik och politiska åtgärder genomförts, bl a glesbygdspolitik, storstadspolitik och den nuvarande strategin för nyindustrialisering och samhällsomvandling (Regeringskansliet, 2024a)

Den svenska regional- och landsbygdspolitiken uppfattades länge som ett politikområde som handlade om att stödja eftersatta områden och främja utvecklingsmöjligheter i alla delar av landet (Johansson, 2013; Lindström, 2005). Medlemskapet i EU och möjligheterna att ta del av EU:s strukturfondspolitik och insatser för landsbygdsutveckling inom ramen GJP, har emellertid inneburit att politikområdena har utvecklats i olika riktning. Även om de har överlappande mål (båda strävar efter att skapa hållbar utveckling, sammanhållning och attraktiva levnadsvillkor i hela landet), är förankrade i lagstiftning och fleråriga strategiska ramverk, samt att genomförandet inom båda politikområdena kännetecknas av flernivåstyre, har glidningen mot två distinkt olika

politikområden endast i begränsad utsträckning fått positiva konsekvenser där landsbygdens synlighet kanske är den främsta positiva effekten (Intervju 2, 2025; Intervju 5, 2025).

En tydlig nackdel är dock den svaga kopplingen mellan de båda områdena (Intervju 2, 2025). På genomförandesidan finns stora skillnader; medan regionalpolitiken är starkt decentraliserad med utpräglad nätverksstyrning och bottom-up processer och regionerna som de centrala aktörerna, är genomförandet av landsbygdspolitiken mer centraliserad med staten genom Jordbruksverket och lokala aktörsgrupper (LAG) som centrala aktörer. Även LEADER-programmet präglas dock av ett bottom-up perspektiv i genomförandet genom de lokala LAG-grupperna. De olika styrformerna och den svaga kopplingen mellan aktörerna leder till brist på synergieffekter, effektivitet och till försvagning av genomförandekapacitet (Intervju 2, 2025).

För att motverka sektorstänkande och främja helhetssyn, föreslogs redan 2006 en integration av de båda politikområdena (Johansson, 2021; Regeringskansliet, 2006). Det kan dock konstateras att sedan 2000-talet, och även dessförinnan, har ett flertal utredningar om regional utveckling, indelning och ansvarsområden avlöst varandra (bl a den sk Ansvarskommittén, 2006), och i Sverige liksom i flertalet andra nordiska länder har området varit politiskt kontroversiellt. De regionalpolitiska reformerna i Sverige har skett successivt, och systemet med folkvalda regioner med ansvar för regional utveckling infördes först 2019 i alla delar av landet.

Trots likheterna i utformningen av målen för regional- och landsbygdspolitiken, finns också skillnader, där det kan noteras att regionalpolitiken i sin övergripande målsättning inte explicit uttrycker att den har som målsättning att utjämna skillnader, endast främja utveckling "i hela landet". Detta trots att regional utjämning historiskt utgjort en central del av den svenska regionalpolitiken och att en stor andel statliga regionalpolitiska medlen anslås till detta ändamål genom de sk 1:1 medlen.

7. Jämförande nordisk analys

Detta kapitel syftar till att jämföra hur man arbetar med regional- och landsbygdspolitik i Norden samt identifiera likheter och skillnader. Inledningsvis i kapitlet fokuserar vi på vilka former av territoriell politik som finns och vilket stöd denna har i lagstiftning och strategier, för att därefter rikta fokus mot målsättningarna och genomförandet av politiken. Kapitlet avslutas med en diskussion om ett, två eller flera politikområden, vilka styrkor och svagheter som identifierats med de valda modellerna samt vilka nordiska lärdomar som kan dras.

7.1 Regionalpolitik, landsbygdspolitik och andra former av territoriell politik

Regional- och landsbygdspolitik är två begrepp som återfinns i samtliga nordiska länder, och som också avspeglas i politik som syftar till regional utveckling och att utjämna skillnader mellan olika delar av länderna. Även om begreppet 'territoriell politik' intellektuellt förstås av de experter som intervjuats, är det inget begrepp som används i praktiken. I samtliga nordiska länder finns också andra former av territoriell politik, dvs politik som riktas mot geografiskt särskilt avgränsade områden. Exempel på detta är EU:s regionalpolitik med strukturfonderna som främsta instrument och landsbygdspolitiken inom ramen för den Europeiska jordbrukspolitiken med LEADER-programmet och lokal utveckling genom lokala genomförandegrupper som huvudsakligt instrument. Det finns även runt om i Norden andra former av geografiskt avgränsad politik t ex stadspolitik, skärgårdspolitik eller nordområdespolitik. Dessa är dock begränsade till sin omfattning och ingår ofta under paraplyet "regional- och landsbygdspolitik".

Som illustreras i Tabell 1 "Regionalpolitik, landsbygdspolitik och andra former av territoriell politik i de nordiska länderna", så finns det specifik lagstiftning för regionalpolitiken i Finland och Sverige, medan de regional- och landsbygdspolitiska insatserna som görs i övriga länder stöds av lagstiftning på andra områden, t ex lagstiftning på skatteområdet, näringsliv, utbildning, jordbruk eller arbetsmarknadsområdet. I Finland finns även en särskild lagstiftning för skärgårdspolitiken.

Däremot finns i samtliga nordiska länder nationella policies, strategier, program eller motsvarande för utveckling av regional- och landsbygdspolitiken. Dessa sätter de övergripande ramarna för statens regional- och landsbygdspolitik och antas genom politiska beslut på parlaments- eller regeringsnivå. Såväl processerna för hur dessa utformas och tas fram, liksom hur man genomför och följer upp dem varierar dock mellan länderna.

Tabell 1: Regionalpolitik, landsbygdspolitik och andra former av territoriell politik i de nordiska länderna.

	Regionalpolitik	Landsbygdspolitik	Andra geografiska fokusområden
Danmark			
Regional- och landsbygdspolitik. EU:s sammanhållnings- och jordbrukspolitik samt ett särskilt geografiskt fokus på kuster och öar.			
Lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning
Övergripande strategi eller motsvarande	"Danmark i balance"		Ingen specifik strategi
Finland			
Regional- och landsbygdspolitik. EU:s sammanhållningspolitik och jordbrukspolitik samt politik för städer, norra och östra Finland			
Lag	Lag om utveckling av regionerna	Ingen specifik lagstiftning	Lag om skärgård
Övergripande strategi eller motsvarande	"Förnyelse och välmående i regionerna (2024–2027)"	"Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet (2021–2027)"	"Nationellt program för skärgårds- och insjöområdena (2024–2027)"
Island			
Regional- och landsbygdspolitik. Genom ESA EU:s sammanhållningspolitik och jordbrukspolitik samt ett särskilt geografiskt fokus på städer och byar.			
Lag	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning
Övergripande strategi eller motsvarande	"Parliamentary resolution on a strategic regional plan for the period 2022–2036"		Ingen specifik strategi
Norge			
Regional- och landsbygdspolitik. Genom ESA EU:s sammanhållningspolitik och jordbrukspolitik samt ett särskilt geografiskt fokus på Norra Norge, städer och byar			
Lag	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning
Övergripande strategi eller motsvarande	"Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for fremtida"		Norge i Nord: Nordområdespolitiken i en ny verklighet
Sverige			
Regional- och landsbygdspolitik. EU:s sammanhållningspolitik och jordbrukspolitik			
Lag	Lag (2020:630) om regionalt utvecklingsansvar	Ingen specifik lagstiftning	Ingen specifik lagstiftning
Övergripande strategi eller motsvarande	"Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet (2021–2030)"	"En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop"	Ingen specifik strategi

7.2 Målsättningar och genomförande

På ett övergripande plan har målsättningarna för regional- och landsbygdspolitiken stora likheter mellan de nordiska länderna med fokus på tillväxt och att man kan bo och ges likvärdiga möjligheter till utveckling i hela landet. Det finns också genomgående ett fokus på hållbar utveckling, både ekonomiskt, socialt och miljömässigt (Tabell 2: Mål för regional- och landsbygdspolitiken i de nordiska länderna).

Som framgår av Tabell 2 är dock en väsentlig skillnad att man i Danmark, Norge och på Island har en övergripande gemensam regional- och landsbygdspolitik med gemensamma mål, medan man i Finland och Sverige har olika, om än liknande, målsättningar för regional- respektive landsbygdspolitiken.

Tabell 2: Mål för regional- och landsbygdspolitiken i de nordiska länderna.

	Regionalpolitik	Landsbygdspolitik
Danmark	Regeringen vill ha ett geografiskt balanserat Danmark där det är attraktivt att bo och arbeta i hela landet. Vi måste därför investera i utveckling och omställning i alla delar av landet. Vi måste se till att de företag och lokalsamhällen som är viktiga för omställningen och utvecklingen känner att de blir hörda och tillgodosedda av myndigheterna. Vi måste genomföra initiativ, reformer och överenskommelser som säkerställer ett starkt och enat Danmark med fokus på lokal frihet, självbestämmande och förändringskraft (Folketinget, 2023).	
Finland	Prioriteringarna i regionutvecklingsbeslutet är: hållbar livskraft och investeringar; välmående befolkning och samhällen, och; attraktiv livsmiljö och biologisk mångfald. Övergripande säkerhet, internationalisering och regional orientering är genomgående aspekter i alla prioriteringar. Förutsättningar för regionutveckling och utveckling av prioriteringarna är regionernas tillgänglighet, sysselsättning och tillgång på arbetskraft samt kompetens och bildning. Utan dessa är det inte möjligt att uppnå de flesta av målen som ingår i prioriteringarna (Arbets- och näringsministeriet, 2024).	Landsbygdspolitikens målsättning är att Finland utvecklas som en helhet genom att förstärka platsbaserade möjligheter. Programmets strategiska fixpunkter är ömsesidigt beroende, miljörättvisa och ny kunskapsintensiv ekonomi. Dessa är genomgående i programmets teman. Helhetsprogrammets fem teman är: - Högre mervärde genom hållbar användning av naturresurser - Landsbygdens aktörer som en del av lösningen på en hållbar övergång - Stärkande av konkurrenskraft och livskraft - Tryggande av en fungerande vardag - Stärkande av delaktigheten och gemenskapen (Kattilakoski m.fl., 2021).
Island	Regeringens regionala utvecklingsmål är att: A. Utjämna tillgången till tjänster. B. Utjämna sysselsättningsmöjligheterna. C. Främja en hållbar utveckling av samhällen i hela landet. Särskild tonvikt ska läggas på regioner som lider av långvarig avfolkning, arbetslöshet och brist på industriell diversifiering. Vid utarbetandet av alla mål bör man sträva efter att använda en universell designmetodik som tar hänsyn till olika situationer och behov hos alla människor och platser. Följande prioriteringar ska leda till direkta och specifika åtgärder eller samordning med aktiviteter i andra offentliga planer så att ovanstående mål kan uppnås (Althingi, 2022).	
Norge	Regeringens mål för distrikts- och regionalpolitiken är att människor ska kunna leva ett gott liv i hela Norge, att alla lokalsamhällen ska ha utrymme för utveckling och värdeskapande och att befolkningen ska öka i landsbygdskommunerna. Regeringen kommer att arbeta för att människor ska ha tillgång till arbete, bostäder och bra service nära där de bor. Regeringen kommer att främja säkra, hållbara och livskraftiga lokalsamhällen i hela landet genom decentraliserade lösningar (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2018).	
Sverige	Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet (Kommittédirektiv, 2024).	Det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken är en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet (Kommittédirektiv, 2024).

I den svenska landsbygdspolitiken utpekats särskilt tre samhällsutmaningar; demografiska utmaningar, miljöproblem och klimatförändringar och social sammanhållning. Därutöver har den att beakta sju dimensioner: 1) Näringsliv och företagande, 2) Digital kommunikation och transportinfrastruktur, 3) Kompetensförsörjning, 4) Samhällsplanering och bostadsbyggande, 5) Kommersiell service, 6) välfärdstjänster och kultur, och 7) statens närvaro i landsbygderna och civilsamhällets betydelse (DIR 2024:69) (Regeringskansliet, 2024b). Dokumentstudier och expertintervjuer visar att regional- och landsbygdspolitiken runt om i Norden i stor utsträckning möter samma eller liknande samhällsutmaningar, och att den svenska landsbygdspolitikens dimensioner är prioriteras i stor utsträckning också i de andra länderna.

Ett flertal sakkunniga är dock mycket kritiska till vad som kan åstadkommas inom ramen för den sk lilla regional- och landsbygdspolitiken, dvs de insatser som är speciellt destinerade att främja regional utveckling och landsbygdsutveckling. De menar att det framför allt är genom de stora sektorspolitiska områdena som skattepolitiken, närings-, utbildnings-, arbetsmarknads-, hälso- och sjukvårds-, och jordbrukspolitiken som det finns resurser och möjlighet att främja regional utveckling som också kan utjämna skillnader mellan olika geografiska områden. Men även här uttrycks en betydande skepsis kring möjligheterna att med politiska styrmedel påverka starka samhällstrender såsom urbanisering och den demografiska utvecklingen där en åldrande befolkning får särskilt stora återverkningar på landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Andra exempel är energiomställningen (t ex utbyggnad av vindkraft och kärnkraft) och den gröna omställningen som tar stora markområden i anspråk och därmed får stora konsekvenser för arealanvändningen.

Också då det gäller genomförandet av regional- och landsbygdspolitiken finns både likheter och skillnader mellan länderna, då det gäller vilka aktörer som är centrala på nationell, regional och lokal nivå (Tabell 3: Genomförande av regional- och landsbygdspolitiken). På den nationella nivån har ett eller flera departement eller ministerier ansvaret för regional- och landsbygdspolitiken. Även om genomförandet av regional- och landsbygdspolitiken involverar flera departement, ministerier och statliga myndigheter, har vanligen ett departement eller ministerium det övergripande koordinerande ansvaret för både regional- och landsbygdspolitiken. Vilket departement som bemyndigats med denna roll varierar dock. För närvarande är det By, land- och kyrkeministeriet i Danmark, Arbets- och näringsministeriet i Finland, Infrastrukturdepartementet på Island, Kommunal- och distriktsdepartementet i Norge och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet i Sverige, men det är inte ovanligt att ansvarsfördelningen mellan olika departement eller ministerier skiftar i samband med parlamentsval och regeringsbildning.

På den regionala nivån har regionerna (dvs regionerna i Sverige och Danmark, fylkena i Norge, landskapsförbunden i Finland och kommunförbunden på Island) en central roll i genomförandet av regionalpolitiken, även om omfattningen av regionernas roll varierar mellan länderna beroende på den förvaltningsmässiga strukturen i respektive land.

Genomförandet av landsbygdspolitiken sker i stor utsträckning på micronivå genom lokalt engagemang och sk LAG-grupper eller motsvarande. I de flesta länderna har också

kommunerna en viktig roll i genomförandet av landsbygdspolitiken, och i Norge har regionerna (fylkeskommunerna) en samordnande roll även i genomförandet av landsbygdspolitiken.

Sammanfattningsvis visar detta att genomförandet av regionalpolitiken har en mycket tyngre koppling till den regionala nivån, medan landsbygdspolitiken framför allt genomförs i samspel mellan den nationella nivån, den kommunala och lokala grupperingar.

Tabell 3: Genomförande av regional- och landsbygdspolitiken.

	Regionalpolitik	Landsbygdspolitik
Danmark		
Nationell nivå	By, land og kirkeministeriet; Erhvervsministeriet; Erhvervsstyrelsen	By, land- og kirkeministeriet; Plan- og landdistriktsstyrelsen
Regional/ lokal nivå	Regioner*	Kommuner och LAG-grupper
Finland		
Nationell nivå	Arbets- och näringsministeriet	Arbets- och näringsministeriet; Jord- och skogsbruksministeriet; Rådet för landsbygdspolitik
Regional/ lokal nivå	Landskapsförbund (regioner)	Kommuner och LAG-grupper
Island		
Nationell nivå	Infrastrukturdepartementet	Infrastrukturdepartementet
Regional/ lokal nivå	Kommunförbund	Kommuner
Norge		
Nationell nivå	Kommunal- og distriktsdepartementet; Innovasjon Norge, SIVA	Kommunal- og distriktsdepartementet; Distriktssenteret
Regional/ lokal nivå	Fylkeskommuner (regioner)	Fylkeskommuner (regioner) och kommuner
Sverige		
Nationell nivå	Landsbygds- och infrastrukturdepartementet; Tillväxtverket	Landsbygds- och infrastrukturdepartementet; Tillväxtverket och Jordbruksverket
Regional/ lokal nivå	Regioner	LAG-grupper och kommuner

*Formellt har regionerna ansvar för regional utveckling, men mandatet är mycket svagt och i praktiken står staten för genomförandet i samarbete med kommunerna.

Finansieringen av regional- och landsbygdspolitiken bygger den till stor del på principen om medfinansiering. I alla nordiska länder finns dels särskilt avsatta resurser för regional- och landsbygdspolitik, men många insatser inom regional- och landsbygdspolitiken finansieras också direkt eller indirekt genom sektorspolitiken. Därutöver är många regional- och landsbygdspolitiska insatser beroende av medfinansiering från andra aktörer, t ex EU-medel, regionala eller kommunala medel. Sammantaget illustrerar detta att regional- och landsbygdspolitiken i hög grad är ett tvärsektoriellt politikområde som också präglas av flernivåstyrning.

Tidsramarna som regional- och landsbygdspolitiken hanteras inom varierar mellan länderna. EU-länderna Danmark, Finland och Sverige har dels att förhålla sig till EU:s cykler där den nuvarande perioden löper 2021-2027, utöver nationella prioriteringar som görs i cykler som vanligtvis sträcker sig över mandatperioden (Danmark, Finland och Island) eller över längre perioder (Sverige och Island). I Norge, som har många institutionaliserade instrument för att främja regional- och landsbygdsutveckling fastställs de politiska prioriteringarna genom den årliga statsbudgeten. Även i de andra nordiska länderna allokeras årligen resurser efter politiska prioriteringar i statsbudgeten.

7.3 Regional- och landsbygdspolitik - ett eller flera politikområden?

Det finns flera orsaksförklaringar till att regional- och landsbygdspolitiken i de nordiska länderna har samlats i ett gemensamt ramverk för regional- och landsbygdspolitik, eller delats upp i flera områden. Dessa har framför allt att göra med hur de olika förvaltningsstrukturerna är uppbyggda i de nordiska länderna, den historiska utvecklingen, politiska reformer för att främja lokal och regional utveckling, och inflytandet från EU:s regional- och landsbygdspolitik som fått påverkan bl a på genomförandestrukturerna.

I Danmark har utvecklingen efter strukturreformen 2007 gått mot en modell präglad av centralisering och sektorisering. Genom reformen förlorade regionerna huvudansvaret för regional utveckling, och det rumsliga perspektivet har blivit mer uppdelat på stat och kommun. Det finns en risk att det rumsliga perspektivet förloras och sektorsspecifika mål ges företräde framför koordinerade insatser för regional utveckling.

I Finland är politiken uppdelad i tre olika områden, regionalpolitik, landsbygdspolitik och skärgårdspolitik, och därutöver finns flera program för bl a stadsutveckling och Nord och Östområdespolitik. Uppdelningen är ett resultat av och ett svar på särskilda samhällsutmaningar under olika tidsperioder. Skärgårdspolitiken som är äldst, skulle möta särskilda behov i kustområden och på öarna, medan landsbygdspolitiken utvecklades under 1960–1970-talet som en reaktion på den stora urbaniseringen, och senare tillkom regionalpolitiken för att hantera utmaningar kopplade till näringslivsutveckling och innovation. Denna uppdelning har förstärkts genom hanteringen av EU:s regional- och landsbygdspolitik, och den ställer stora krav på samordning mellan ett stort antal ministerier och aktörer.

På Island har regional- och landsbygdspolitiken samlats i ett politikområde, något som påverkats av såväl geografi som demografi och förvaltningsstruktur. Med stora avstånd och små kommuner med liten befolkning, har Island endast två förvaltningsnivåer, den statliga och den kommunala. Den nationella regionplanen utvecklas i bred samverkan med nationella myndigheter och de regionala kommunförbunden. Denna ordning främjar onekligen helhetssyn, men bygger på den isländska kontexten och att Island är ett litet land, och kan därför vara svår att fullt ut överföra till andra länder.

I Norge skiljer man mellan landsbygdpolitik (distriktpolitik) som särskilt riktar sig till vissa områden, och regionalpolitik som ska bidra till tillväxt i hela landet. Denna uppdelning har sitt ursprung i ett starkt nationellt och politiskt önskemål om att upprätthålla boende i hela landet vilket kräver geografiskt utformade verktyg såsom differentierade arbetsgivaravgifter och den särskilda Tiltakszonen i Nordnorge. I Norge, menar flera att det liksom i de andra nordiska länderna, brister vad gäller förståelse för olika slags geografier och att enskilda ministerier prioriterar sina egna sektorsområden högre än tvärgående territoriella hänsyn.

I Sverige har regional- och landsbygdspolitiken delats i två politikområden vilket primärt kan spåras tillbaka till landets medlemskap i EU på 1990-talet. Vid inträdet knöts landsbygdspolitiken till EU:s lantbruksfond och Jordbruksverket, medan den regionala utvecklingspolitiken knöts till regionerna. I Sverige, liksom i de andra nordiska länderna, möts ofta försök till ändrad kommunal och regional ansvarsfördelning av politiskt motstånd, och detta har varit en bidragande orsak till att tidigare försök att integrera regional- och landsbygdspolitiken misslyckats. Men det finns också en oro för att landsbygdsperspektivet skulle komma i skymundan om denna integrerades med regionalpolitiken.

En fördjupad analys av ett eller flera politikområden

För att fördjupa analysen om ett eller flera politikområden, behöver man först förstå vad som kan anses utgöra ett politikområde. I policyforskningen förstås politikområde som en analytisk ram som täcker både den politiska processen (politiken) och innehållet i det politiska beslutet (policy) inom ett ämnesområde. Även om det inte är entydigt hur ett politikområde ska avgränsas, pekar litteraturen på olika slags avgränsningar, ett exempel är den organisatoriska och den syftesbestämda (Green-Pedersen m.fl., 2023). Genom att tillämpa den organisatoriska avgränsningen definieras politikområdet utifrån den administrativa strukturen, till exempel ett departement. Med denna definition skulle regionalpolitik avgränsas till det departement eller den myndighet som har ansvar för regional utveckling, medan landsbygdpolitik skulle avgränsas till det departement eller myndighet med ansvar för dessa frågor. Genom att tillämpa den syftesbestämda avgränsningen av ett politikområde är det syftet för politiken som står i fokus. Om målet exempelvis är att stärka näringslivsutveckling i glest befolkade områden, omfattar politikområdet alla relevanta åtgärder oavsett vilket departement eller myndighet som är ansvarigt. Medan den organisatoriska avgränsningen av ett politikområde kan vara både praktisk och tydlig, riskerar den att förbise viktiga förhållanden som går på tvärs över sektorer. Den syftesbestämda avgränsningen är mer intuitiv, men kräver djupare insikter i

utformningen av lagstiftningen och kan vara svår att genomföra i praktiken (Green-Pedersen m.fl., 2023).

Med denna analytiska ram kan vi fördjupa analysen om huruvida regional- och landsbygdspolitiken i de nordiska länderna utgör ett politikområde eller flera politikområden.

En fördjupad analys om regional- och landsbygdspolitiken är sammanhållen eller uppdelad visar att det är beroende av om vi ser regional- och landsbygdspolitiken som organisatoriskt avgränsad eller syftesbestämt avgränsad (Tabell 4: Organisatoriskt och syftesbestämt avgränsade politikområden).

Med en organisatorisk utgångspunkt som fokuserar på strukturer för framtagande och genomförande av politiken finner vi att i tre av länderna är regional- och landsbygdspolitiken uppdelad, medan den är sammanhållen i två av länderna. Om vi istället utgår från syftet och de politiska målen finner vi att i två av länderna är regional- och landsbygdspolitiken uppdelad medan den är sammanhållen i tre av länderna.

Tabell 4: Organisatoriskt och syftesbestämt avgränsade politikområden

	Organisatoriskt avgränsade politikområden	Syftesbestämt avgränsade politikområden
Danmark	Uppdelad	Sammanhållen
Finland	Uppdelad	Uppdelad
Island	Sammanhållen	Sammanhållen
Norge	Sammanhållen	Sammanhållen
Sverige	Uppdelad	Uppdelad

I Finland och Sverige är regional- och landsbygdspolitiken uppdelad, både vad gäller organisationen för genomförande och målsättningarna för regional- och landsbygdspolitiken (även om det finns betydande likheter mellan målen). Politikområdena genomförs av olika ministerier och myndigheter vilket skapar två parallella spår där varje politikområde har sina egna mål, program och genomförandeaktörer. Bland fördelarna med denna modell framhålls den fördjupade kunskapen och synligheten för de enskilda politikområdena, vilket uppfattas som särskilt viktigt för landsbygdspolitiken vars specifika behov då ges synlighet och prioritering. Bland nackdelarna å andra sidan, framhålls risken för bristande samordning mellan de olika politikområdena och genomförandeaktörerna, vilket hindrar såväl effektivitet som synergieffekter. Det finns vidare anledning att anta, att det med en uppdelning av regional- och landsbygdspolitiken både vad gäller målsättningar och genomförande finns få incitament till samordning mellan politikområdena.

I Danmark är regional- och landsbygdspolitiken organisatoriskt åtskilda; regional utveckling hanteras i praktiken av den danska Erhvervsstyrelsen, medan landsbygdspolitiken administreras av den danska Plan- og landdistriktsstyrelsen och LAG-grupper. Däremot är politiken sammanhållen när det gäller målen, då både regional- och landsbygdspolitiken syftar till att skapa geografisk balans och förvaltas inom ramen för samma övergripande politiska ramverk. Bland fördelarna med denna modell kan framhållas koordineringen mellan regional- och landsbygdspolitiken. Centraliseringen av genomförandet kan underlätta komplexa beslut, kompensera för bristande kapacitet i kommunerna och motverka att lokala särintressen får för stort inflytande. Samtidigt finns en risk att visionen "Danmark i balans" uppfattas som tomma slagord om den nationella styrningen inte matchas med lokalt inflytande både vad gäller beslutsfattande och genomförande.

I Norge och på Island präglas regional- och landsbygdspolitiken av en hög grad av samstämmighet, både vad gäller organisation och syfte och målsättningar. I båda länderna betraktas regional- och landsbygdspolitiken i huvudsak som ett politikområde, och de politiska instrumenten för genomförande är nära integrerade. Detta visar att regional- och landsbygdspolitiken i Norge och på Island i hög grad präglas av ett sektorsövergripande förhållningsätt med bred uppslutning kring gemensamma politiska mål där både politisk konsensus och ett integrerat genomförande med ett brett spektrum av verktyg och ekonomiska incitament både eftersträvas och används. Till utmaningarna hör dock, även här, en utbredd sektorisering, och att de territoriella perspektiven ibland har svårt att göra sig gällande.

Sett i ett bredare nordiskt perspektiv visar analysen att länderna kan delas in i tre grupper: en modell med uppdelad regional- och landsbygdspolitik (Sverige och Finland), en mellanposition där målen för politiken är gemensamma men organisationen är uppdelad (Danmark) och en modell där regional- och landsbygdspolitiken är integrerad (Island och Norge).

Dessa skillnader kan till stor del kopplas till institutionella faktorer såsom administrativa förvaltningsmodeller som vuxit fram över lång tid, sektorsindelningen i staten och omfattningen och mandatet för det lokala och regionala självstyret. Sammantaget visar resultaten att "regional- och landsbygdspolitik" i Norden innefattar tre modeller med en rik variation av organisatoriska och politiska lösningar som formats av nationella kontexter och politiska prioriteringar i respektive land.

8. Sammanfattande slutsatser och nordiska lärdomar

Det övergripande syftet i denna rapport har varit att systematiskt kartlägga och belysa hur man organiserar arbetet med regional- och landsbygdspolitik i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. De bärande frågorna har varit om regional- och landsbygdspolitiken utgör ett eller två politikområden, samt vilka andra former av territoriell, geografiskt avgränsad politik, som bedrivs.

Det korta svaret är att regional- och landsbygdspolitik är centrala begrepp som förstås och praktiseras över hela Norden, ibland som ett politikområde och ibland som två. Däremot används inte begreppet 'territoriell politik'. Det finns även andra former av territoriell, dvs geografiskt avgränsad politik, såsom stadspolitik och nordområdespolitik, som oftast inlemmas under det regional- och landsbygdspolitiska paraplyet.

Huruvida regional- och landsbygdspolitiken kan anses vara ett eller flera politikområden beror på hur vi väljer att definiera 'politikområde'. Analysen visar sammantaget att Island och Norge har en modell med en i allt väsentligt sammanhållen regional- och landsbygdspolitik, medan Sverige och Finland har en modell med uppdelad regional- och landsbygdspolitik. Danmark har en modell där målen för regional- och landsbygdspolitiken hålls samman, medan genomförandet är uppdelat. Vidare visar analysen att EU-medlemskapet har ett betydande inflytande på hur regional- och landsbygdspolitiken organiseras.

De främsta förklaringsfaktorerna till olikheterna mellan de nordiska länderna återfinns i den kontext där regional- och landsbygdspolitiken utformats, påverkat av så grundläggande faktorer som geografi, demografi och institutionell struktur. Men regional- och landsbygdspolitiken är också något som vuxit fram över tid, som anpassats efter olika behov, krav från omvärlden och olika politiska prioriteringar – och kommer med största sannolikhet fortsätta göra så.

Det finns såväl styrkor som svagheter med de olika modellerna. Generellt kan sägas att medan landsbygdspolitiken ställer höga krav på lokal förankring, är regionalpolitiken mer beroende av en stark genomförandekapacitet hos regionerna. Mandat, förankring och rådighet är här centrala begrepp. Diskussionen om vad som egentligen kan åstadkommas med regional- och landsbygdspolitiken i jämförelse med de stora sektorspolitiska områdena går emellertid igen i de nordiska länderna, och frågan kan resas vilken roll det egentligen spelar hur man organiserar regional- och landsbygdspolitiken. För att möta de stora samhällsutmaningarna som regioner och landsbygder står inför, framstår dock förmågan att synliggöra och hantera sektorspolitikens territoriella konsekvenser som central, liksom förmågan att finna effektiva former för koordinering av sektorspolitiska och territoriella intressen och perspektiv.

Nordiska lärdomar och lärdomar för Sverige

Trots de kontextuella olikheterna mellan länderna, vill vi särskilt peka på två gemensamma utmaningar där de nordiska länderna bedöms ha goda förutsättningar att lära av varandra; det handlar om att öka den rumsliga förståelsen i sektorspolitiken och att fördjupa diskussionen om balans mellan statlig effektivitet, krav från EU och regional och lokal förankring.

Island och Norge kan här illustreras som exempel på hur territoriella ambitioner kan ges institutionellt genomslag, och hur man genom olika tvärsektoriella samarbetsstrukturer kan höja den rumsliga kompetensen hos sektorspolitiska företrädare. På Island finns även exempel på hur man skapar förankring genom breda dialoger som tar hänsyn till flernivåstyrningen, och i Norge finns institutionaliserade genomförandestrukturer och rapporteringsverktyg som underlättar uppföljning av hur sektorspolitiken bidrar till regional- och landsbygdspolitiken.

En annan utmaning som delas av de nordiska länderna, och skulle gagnas av ett nordiskt erfarenhetsutbyte handlar om balansen mellan statlig effektivitet, krav från EU och behov av beslut som är regionalt och lokalt förankrade nära medborgarna.

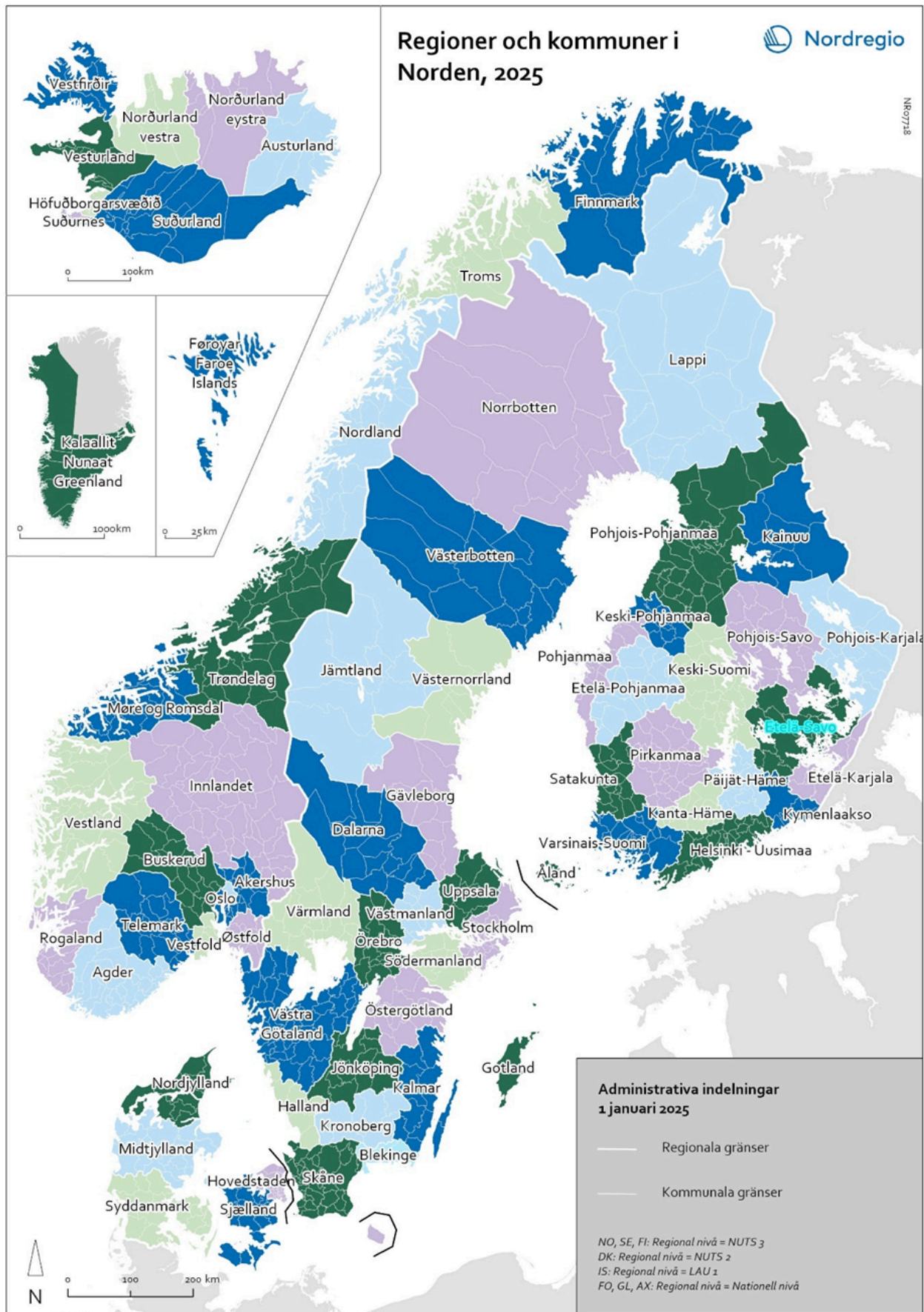
Med fokus på den svenska kontexten, kan det konstateras att de svenska regional- och landsbygdspolitiska målen är snarlikt formulerade, om än med skillnaden att regional utjämning inte nämns explicit i de regionala utvecklingsmålen. Baserat på de fördelar som lyfts fram med en sammanhållen regional- och landsbygdspolitik i denna rapport finns det skäl att överväga en sammanslagning av politikområdena. Mot bakgrund av de snarlika målsättningarna för de båda svenska politikområdena, skulle en sammanslagning också framstå som logisk.

En sådan politik skulle kunna utvecklas på ett sådant sätt att de territoriella perspektiven i sektorspolitiken blir mer framträdande och att hela sektorspolitikens verktygslåda (däribland digitalisering, innovationsstöd, utbildnings-, infrastruktur- och kultursatsningar, utlokalisering av myndigheter mm) kan nyttjas för regional- och landsbygdspolitiska syften. Också här ger den isländska och norska modellen med en sammanhållen politik goda exempel att lära av.

Under förutsättning att en gemensam regional- och landsbygdspolitik skulle eftersträva att efterlikna de nuvarande politiska områdenas målsättningar, skulle en gemensam politik innehålla både mål om regional utveckling och likvärdiga livsvillkor i olika delar av landet. För att omsätta dessa mål i praktiken bör de, som en konsekvens, också innehålla explicita delmål om territoriell utjämning. Även här finns intressanta exempel från Norge att hämta.

Slutligen visar de nordiska exemplen att synergieffekterna mellan regional- och landsbygdspolitiken har potential att öka med en sammanhållen politik, och om också genomförandeorganisationen samordnades skulle detta troligen ytterligare förstärkas. Det finns skäl att anta att detta också skulle bidra till att stärka det lokala och regionala engagemanget, öka det demokratiska inflytandet och stärka genomförandekapaciteten.

Appendix 1

Referenser

138/2011: Sveitarstjórnarlög (2011). <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2011138.html>

Althingi. (2022). *799/152 stjórnartillaga: Stefnumótandi byggðaaætlun fyrir árin 2022-2036*. Alþingi. <https://www.althingi.is/altext/152/s/0799.html>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-a). *Delegationen för förnyelse i regionerna*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 26 november 2025, från <https://tem.fi/sv/delegationen-for-fornyelse-i-regionerna>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-b). *Livskraftscentralerna*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 20 januari 2026, från <https://tem.fi/sv/livskraftscentralerna>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-c). *Målen för och planeringen av regionutvecklingen*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 12 november 2025, från <https://tem.fi/sv/malen-for-och-planeringen-av-regionutvecklingen>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-d). *Regionförvaltningsverkens och NTM-centralernas strategi*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 26 november 2025, från <https://tem.fi/sv/regionforvaltningsverkens-och-ntm-centralernas-strategi>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-e). *Stödområden*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 26 november 2025, från <https://tem.fi/sv/stodomraden>

Arbets- och näringsministeriet. (u.å.-f). *Systemet med arbetskraftsservice ändras den 1 januari 2025—Kommunerna ansvarar för arbetskraftsservicen, staten får en styrande roll*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Hämtad 20 januari 2026, från <https://tem.fi/sv/-/systemet-med-arbetskraftsservice-andras-den-1-januari-2025-kommunerna-ansvarar-for-arbetskraftsservicen-staten-far-en-styrande-roll>

Arbets- och näringsministeriet. (2024). *Förnyelse och välmående i regionerna: Statsrådets regionutvecklingsbeslut 2024–2027*. fi=Työ- ja elinkeinoministeriö|sv=Arbets- och näringsministeriet|en=Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland|. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/11111/8513>

Berg, O. T., Hansen, T., & Vabo, S. I. (2025). Fylkeskommune. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/fylkeskommune>

Blom, A. P. (2022). *Regionboken: Sverige på regional nivå* (Upplaga 1). Studentlitteratur.

By-, Land- og Kirkeministeriet. (2024). *Regeringens landdistriktsudspil -Sammenhæng og balance: Frihed, fremtid og muligheder i hele Danmark*.

By-, Land- og Kirkeministeriet. (2025). *Den Regional- og Landdistriktpolitiske Redegørelse for 2025 viser positive tendenser for turisme og beskæftigelse*. http://www.blkm.dk/aktuelt/singlevisning/den-regional-og-landdistriktpolitiske-redegoerelse-for-2025-viser-positive-tendenser-for-turisme-og-beskaeftigelse?utm_source=chatgpt.com

Byggðastofnun. (u.å.). *Byggðastofnun*. Byggðastofnun. Hämtad 15 januari 2026, från <https://www.byggdastofnun.is/>

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse. (u.å.). *Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse*. Hämtad 28 oktober 2025, från <https://erhvervsfremmebestyrelsen.dk/>

Danmarks Statistik. (u.å.). *Kommunegrupper, v1:2018-*. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/nomenklaturer/kommunegrupper>

Danske Regioner. (u.å.-a). *Om de fem regioner*. Hämtad 17 oktober 2025, från <https://www.regioner.dk/om-os/om-de-fem-regioner/>

Danske Regioner. (u.å.-b). *Økonomiaftaler*. Hämtad 22 oktober 2025, från <https://www.regioner.dk/aftaler-og-oekonomi/oekonomisk-styring/oekonomiaftaler/>

Danske Regioner. (u.å.-c). *Økonomisk Styring*. Hämtad 20 oktober 2025, från <https://www.regioner.dk/aftaler-og-oekonomi/oekonomisk-styring/>

Danske Regioner. (2012). *The Regions -In Brief*.

Danske Regioner. (2024, oktober 11). *Regionale udviklingsstrategier*. <https://www.regioner.dk/regional-udvikling/regionale-udviklingsstrategier/>

Den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken (2024).

Erhvervsministeriet. (u.å.). *Forside*. Hämtad 22 oktober 2025, från <https://www.em.dk/>

Erhvervsstyrelsen. (u.å.). *Tilsyn og revision af strukturfonde*. Hämtad 22 oktober 2025, från <https://erhvervsstyrelsen.dk/tilsyn-og-revision-af-strukturfonde>

European Commission. (2025, november 10). *Finland—Agriculture and rural development—European Commission*. https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/finland_en

Finansministeriet. (2018). *Bedre balance II – Statslige arbejdspladser tættere på borgere og virksomheder*.

Folketinget. (2023). *Redegørelse om Regional- og landdistriktspolitisk redegørelse 2023*. Folketinget.

Förordning (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd (1999). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19991382-om-stodomraden-for-vissa_sfs-1999-1382/

Förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete (2017). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2017583-om-regionalt_sfs-2017-583/

Förordning (2024:99) om resultatredovisning av det regionala utvecklingsarbetet (2024). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-202499-om-resultatredovisning-av-det_sfs-2024-99/

Green-Pedersen, C., Jensen, C., & Nannestad, P. (Red.). (2023). *Offentlig politik* (4. udgave). Hans Reitzels forlag.

Grundloven § 82 (1953). <https://www.ft.dk/da/dokumenter/bestil-publikationer/publikationer/mingrundlov/min-grundlov/kapitel-8/paragraf-82>

Hallin, G. (2025). *Sveriges regionala utvecklingspolitik – Vart tog den territoriella sammanhållningspolitiken vägen?*

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (u.å.-a). *Kommunal- og regionaløkonomi*. Hämtad 22 oktober 2025, från <https://www.ism.dk/indenrigs/kommunal-og-regionaloekonomi>

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (u.å.-b). *Kommunernes og regionernes opgaver*. Hämtad 17 oktober 2025, från <https://www.ism.dk/indenrigs/kommunal-og-regionaloekonomi/kommunale-opgaver-og-struktur/kommunernes-og-regionernes-opgaver>

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (2005). *Kommunalreformen -Kort Fortalt*.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (2024). *Aftale Om Sundhedsreform 2024*.

Intervju 1. (2025, november 24). *Siv Sandberg—Åbo Akademi*.

Intervju 2. (2025, december 5). *Jörgen Johansson—Göteborgs universitet*.

Intervju 3. (2025, december 11). *Petra Stenfors—Arbets- och näringsministeriet*.

Intervju 4. (2025, december 11). *Antonia Husberg Jord- och Skogsbruksministeriet*.

Intervju 5. (2025, december 12). *Göran Hallin—Reasonadvise*.

Intervju 6. (2025, december 16). *Anne-Mette Hjalager—Syddansk Universitet*.

Intervju 7. (2026, januari 7). *Gerd Slinning—Kommunal- og distriktsdepartementet*.

Intervju 8. (2026, januari 8). *Aksel Hagen—Handelshøgskolen Innlandet*.

Intervju 9. (2026, januari 13). *Sigurður Árnason—Byggðastofnun*.

Intervju 10. (2026, januari 14). *Pernille Ploug Poulsen—Plan- og Landdistriktsstyrelsen*.

Johansson, J. (2013). Regionalpolitikens utveckling. Mellan politisk kamp och ekonomisk nytta. I *Det regionala samhällsbyggandets praktiker. Tiden, makten, rummet*. Göteborg, Daidalos.

Johansson, J. (2021, maj 25). *Leader eller inte Leader—Det är frågan*. <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/upp214.html>

Jord- och Skogsbruksministeriet. (u.å.-a). *CAP-planen*. Maa- ja metsätalousministeriö. Hämtad 14 november 2025, från <https://mmm.fi/sv/eu-gemensamma-jordbrukspolitik/cap-planen>

Jord- och Skogsbruksministeriet. (u.å.-b). *Lagstiftning*. Maa- ja metsätalousministeriö. Hämtad 25 november 2025, från <https://mmm.fi/sv/skargard/lagstiftning>

Jord- och Skogsbruksministeriet. (u.å.-c). *Landsbygdspolitiken*. Maa- ja metsätalousministeriö. Hämtad 14 november 2025, från <https://mmm.fi/sv/landsbygdspolitiken>

Jordbruksverket. (u.å.-a). *Det här är lokalt ledd utveckling genom Leader 2023-2027*. Hämtad 14 januari 2026, från <https://jordbruksverket.se/stod/lokalt-ledd-utveckling-genom-leader/leader-2023-2027/det-har-ar-lokalt-ledd-utveckling-genom-leader>

Jordbruksverket. (u.å.-b). *Strategiska planen för EU:s jordbrukspolitik*. Hämtad 31 oktober 2025, från <https://jordbruksverket.se/stod/eus-politik-for-jordbruk-och-fiske/strategiska-planen--for-eus-jordbrukspolitik>

Kartverket. (2024, januari 4). *Norske fylke og kommunar*. Kartverket.no. <https://kartverket.no/til-lands/fakta-om-norge/norske-fylke-og-kommunar>

Kattilakoski, M., Husberg, A., Kuhmonen, H.-M., Rutanen, J., Vihinen, H., Töyli, P., Lukkari, T., Osmonen, E., Väre, T., & Åström, C. (2021). *Landsbygd som förnyas i tiden: Landsbygdspolitiskt helhetsprogram 2021–2027*. fi=Opetus- ja kulttuuriministeriö|sv=Undervisnings- och kulturministeriet|en=Ministry of Education and Culture|. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/11111/1145>

KL. (u.å.). *Økonomiaftaler*. Hämtad 22 oktober 2025, från <https://www.kl.dk/oekonomi-og-administration/oekonomi-og-styring/oekonomiaftaler>

KL. (2025a, augusti 21). *Kommunal økonomi a-z*. <https://www.kl.dk/oekonomi-og-administration/oekonomi-og-styring/kommunal-oekonomi-a-z>

KL. (2025b, augusti 25). *Municipal Responsibilities*. <https://www.kl.dk/om-kl/english/municipal-responsibilities>

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2018, oktober 1). *Regional- og distriktspolitikk* [Tema]. regjeringen.no. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktspolitikk/id1238/>

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2024, oktober 7). *Prop. 1 S (2024–2025)—For budsjettåret 2025 under Kommunal- og distriktsdepartementet* [Proposisjon]. regjeringen.no. Regjeringa.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20242025/id3057237/>

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2025a, oktober 15). *Prop. 1 S (2025–2026)—For budsjettåret 2026 under Kommunal- og distriktsdepartementet* [Proposisjon]. regjeringen.no. Regjeringa.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20252026/id3123723/>

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2025b, oktober 17). *Distriktsindeksen 2025* [Rapport]. regjeringen.no. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/distriktsindeksen-2025/id3125252/>

Kommunal- og distriktsdepartementet, -og. (2019, oktober 7). *Kommunal- og distriktsdepartementet* [Departement]. regjeringen.no. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dep/kdd/id504/>

Kommunal- og distriktsdepartementet, -og. (2023a, juni 20). *Meld. St. 27 (2022–2023)—Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida* [Stortingsmelding]. regjeringen.no. Regjeringa.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20222023/id2985545/>

Kommunal- og distriktsdepartementet, -og. (2023b, september 1). *Om regionalpolitikken* [Innhold]. regjeringen.no. Regjeringa.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktspolitikk/om-regionalpolitikken/id2345452/>

Kommunförbundet. (u.å.). *Landsbygdspolitiken och landsbygdsutveckling | Kommunförbundet*. Hämtad 14 november 2025, från <https://www.kommunforbundet.fi/ekonomi-och-livskraft/livskraft/landsbygdspolitiken-och-landsbygdsutveckling>.

Kuntaliitto. (2025a, februari 11). *Finnish municipalities and regions | LocalFinland.fi*. <https://www.localfinland.fi/finnish-municipalities-and-regions>

Kuntaliitto. (2025b, februari 20). *Regional councils | LocalFinland.fi*. <https://www.localfinland.fi/regional-councils>

Kuntaliitto. (2025c, maj 27). *Functions of municipalities and joint municipal authorities | LocalFinland.fi*. <https://www.localfinland.fi/functions-municipalities-and-joint-municipal-authorities>

Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar (2010). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2010630-om-regionalt-utvecklingsansvar_sfs-2010-630/

Lag om indelningen i välfärdsområden och landskap 614/2021 (2021). <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2021/614>

Lag om livskraftscentralerna och Syssele- och förvaltningscentret 531/2025 (2025). <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2025/531>

Lag om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik 756/2021 (2021). <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2021/756>

Landbrugstyrelsen. (u.å.). *Landdistriktsprogrammet 2014-2022*. Hämtad 20 oktober 2025, från <https://lbst.dk/tilskud/eu-programmer-og-planer/landbrugsreformen-2014-2022/landdistriktsprogrammet-2014-2022>

Landdistrikternes fællesråd. (u.å.). *Landdistrikternes fællesråd*. Landdistrikternes fællesråd. Hämtad 14 januari 2026, från <https://landdistrikterne.dk/>

Landsbygdsnatverket. (u.å.). *Leader på EU-nivå*. Hämtad 14 januari 2026, från <http://www.landsbygdsnatverket.se/omlandsbygdsnatverket/internationellt/leaderpaeu/iva.4.7f2f685151ec2c87381dd5c.html>

Landsbygdspolitik. (u.å.-a). *Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet*. MMM. Hämtad 14 november 2025, från <https://www.landsbygdspolitik.fi/battre-beslut/information/kokonaisohjelma>

Landsbygdspolitik. (u.å.-b). *Rural Policy in Finland*. MMM. Hämtad 14 november 2025, från <https://www.ruralpolicy.fi/>

Landsbygdspolitik. (2021, augusti 17). *Ajassa uudistuva maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisohjelma...* MMM. <https://www.landsbygdspolitik.fi/nyheter/ajassa-uudistuva-maaseutu-maaseutupoliittinen-kokonaisohjelma-2021-2027-on-julkaistu>

Landshlutasamtök. (u.å.). *Landshlutasamtök | Samband íslenskra sveitarfélaga*. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.samband.is/landshlutasamtok>

Lindström, B. (2005). *Regionalpolitiken som tillväxtpolitik* (A2005:011). ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier.

Lov om erhvervsfremme, LOV nr 1518 af 18/12/2018 (2018).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1518>

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) - Lovdata (2018).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) - Lovdata (2008).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>

Länsstyrelsen. (u.å.). *Länsstyrelsen*. Hämtad 30 oktober 2025, från

<https://www.lansstyrelsen.se/>

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. (u.å.). *EU's landbrugspolitik*. Hämtad 22

oktober 2025, från <https://fvm.dk/arbejdsomraader/eu-and-internationalt/eu-samarbejde/eu-politikker/eus-faelles-landbrugspolitik>

Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030 (Skrivelse

2020/21:133) (2021). [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling_h803133/)

[lagar/dokument/skrivelse/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling_h803133/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling_h803133/)

Nørgaard, A. B. (2025, mars 10). National ø-politik. *Sammenslutningen af Danske*

Småøer. <https://danske-smaaoer.dk/oepolitik/>

Pekkola, E., Johanson, J.-E., Kujala, E.-N., & Mykkänen, M. (2023). The Structures of the

Finnish Public Administration. I E. Pekkola, J.-E. Johanson, & M. Mykkänen (Red.), *Finnish Public Administration: Nordic Public Space and Agency* (s. 57–75). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-34862-4_4

Plan- og Landdistriktsstyrelsen. (u.å.). *Om Plan- og Landdistriktsstyrelsen*. Hämtad 03

november 2025, från <https://www.plst.dk/om-styrelsen>

Regeringskansliet. (2006, december 1). *Se landsbygden! Myter, sanningar och framtidsstrategier* [Text]. Regeringen och Regeringskansliet. Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2006/12/sou-2006101/>

Regeringskansliet. (2014a, juli 11). *Municipalities and regions*. Regeringen och

Regeringskansliet. Regeringskansliet. <https://www.government.se/government-policy/municipalities-and-regions/>

Regeringskansliet. (2014b, november 4). *Arbetet på regional nivå*. Regeringen och

Regeringskansliet. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/arbetet-pa-regional-niva/>

Regeringskansliet. (2018, mars 19). *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder –*

för ett Sverige som håller ihop. Regeringen och Regeringskansliet. Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/03/en-sammanhallen-politik-for-sveriges-landsbygder--for-ett-sverige-som-haller-ihop/>

Regeringskansliet. (2024a, juni 28). *Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län* [Text]. Regeringen och Regeringskansliet. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2024/06/strategi-for-nyindustrialiseringen-och-samhallsomvandlingen-i-norrbottens-och-vasterbottens-lan/>

Regeringskansliet. (2024b, juli 12). *Den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken* [Text]. Regeringen och Regeringskansliet. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2024/07/dir.-202469>

Regeringskansliet. (2024c, september 19). *Budgetpropositionen för 2025*. Regeringen och Regeringskansliet. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2024/09/prop.-2024251>

Regjeringen. (2019, oktober 23). *Kommuner og regioner* [Tema]. regjeringen.no. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/id921/>

Riksrevisionen. (2022). *Den regionala utvecklingspolitiken – svaga förutsättningar för ett effektivt samlat statligt agerande* (text (RiR 2022:8)). <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2022/den-regionala-utvecklingspolitiken---svaga-forutsattningar-for-ett-effektivt-samlat-statligt-agerande.html>

Samband íslenskra sveitarfélaga. (u.å.). *Icelandic Association of Local Authorities / Samband íslenskra sveitarfélaga*. Hämtad 15 januari 2026, från <https://www.samband.is/icelandic-association-of-local-authorities>

Sandberg, S. (2018). *Strukturella Reformen Riktade Mot Den Kommunala Nivån I Danmark, Finland Och Norge 2000–2018* (Underlagsrapport Till Kommunutredningen (FI 2017:2)).

Skärgårdspolitiken. (u.å.). *Vad är skärgårdspolitiken*. Skärgårdspolitiken. Hämtad 17 november 2025, från <https://www.skargardspolitiken.fi/vår-verksamhet/vad-är-skargardspolitiken>

Slätmo, E., Berlina, A., Bogason, Á., Halldórsdóttir, T. K., Itänen, M., Tomren, L., & Kačkus Tybjerg, J. (2024). *Stabil civil beredskap i Norden—En studie av hur nordisk regionalpolitik kan bidra till civil beredskap*. Nordregio. <https://doi.org/10.6027/PB2024:8.2001-3876>

Social- och hälsovårdsministeriet. (u.å.-a). *Välfärdsområden*. Social- och hälsovårdsministeriet. Hämtad 17 november 2025, från <https://stm.fi/sv/valfardsomraden>

Social- och hälsovårdsministeriet. (u.å.-b). *Välfärdsområden*. Social- och hälsovårdsministeriet. Hämtad 10 november 2025, från <https://stm.fi/sv/valfardsomraden>

Statistikmyndigheten SCB. (u.å.). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024*. Statistikmyndigheten SCB. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2024-och-befolkningsforandringar-2024/>

Statsforvalteren. (u.å.). *Om oss*. Statsforvalteren.no. Hämtad 02 januari 2026, från <https://www.statsforvalteren.no/nb/portal/Om-oss/>

Statsrådet. (u.å.). *Programmet för norra Finland*. Statsrådet. Hämtad 25 november 2025, från <https://valtioneuvosto.fi/sv/programmet-for-norra-finland>

Stjornarradid Islands. (u.å.-a). *Byggðaaætlun*. Hämtad 15 januari 2026, från <https://www.stjornarradid.is/verkefni/sveitarstjornir-og-byggdamal/byggdamal/byggdaaaetlun/>

Stjornarradid Islands. (u.å.-b). *Málefni*. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.stjornarradid.is/raduneyti/innvidaraduneytid/malefni/>

Stjornarradid Islands. (u.å.-c). *Nánar um nefnd*. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.stjornarradid.is/raduneyti/nefndir/nanar-um-nefnd/?itemid=0c25d526-4215-11e7-941a-005056bc530c>

Stjornarradid Islands. (u.å.-d). *Sóknaráætlanir*. Hämtad 13 januari 2026, från <https://www.stjornarradid.is/verkefni/sveitarstjornir-og-byggdamal/byggdamal/soknaraaetlanir/>

Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.-a). *Finansiering av regionalt utvecklingsarbete*.

Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.-b). *Power BI Report*. Hämtad 03 november 2025, från <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMGl4MWIwMzYtM2Y1YS00NmQwLTkxZDAtYTc3MDU5NTViMDY2IiwidCI6IjdkNGI4OTYzLWRhY2YtNDcyMi1hMGE3LTBkNTdjNzU1Zjc3OCIsImMiOiJl9>

Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.-c). *Tillsammans är vi SKR*. Hämtad 30 oktober 2025, från <https://skr.se>

Sveriges Kommuner och Regioner. (2025, september 27). *Regionalt utvecklingsansvar*. <https://skr.se/samhalleochnaringsliv/regionaltutvecklingsansvar.8088.html>

Sveriges Riksdag. (u.å.). *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*. Hämtad 04 november 2025, från <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform-sfs-1974-152/>

The Icelandic Regional Development Institute Act (1999).

Thorsnæs, G., Berg, O. T., & Vabo, S. I. (2025). *Kommune*. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/kommune>

Tillvaxtverket. (u.å.-a). *Livskraftiga landsbygder*. Hämtad 31 oktober 2025, från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/omtillvaxtverket/varauppdrag/allauppdrag/livskraftigalandsbygder.2238.html>

Tillvaxtverket. (u.å.-b). *Olika typer av landsbygder*. Hämtad 31 oktober 2025, från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverkyg/guiderochverkyg/metodstodforlivskraftigalandsbygder/olikatyperavlandsbygder.5538.html>

Tillvaxtverket. (u.å.-c). *Regionalt utvecklingsansvariga*. Hämtad 06 november 2025, från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/seminarierochnatverk/natverkochochsamverkan/allanavverk/regionaltutvecklingsansvariga.2832.html>

Tillväxtverket. (u.å.-d). *Regionalt utvecklingsarbete*. Hämtad 03 november 2025, från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/omtillvaxtverket/varauppdrag/allauppdrag/regionaltutvecklingsarbete.2573.html>

Tillväxtverket. (u.å.-e). *Vem gör vad för landsbygder?* Hämtad 06 november 2025, från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/metodstodforlivskraftigalandsbygder/vemgorvadforlandsbygder.2984.html>

Tillväxtanalys. (2021). *Nordisk studie om regionalpolitik och omställningsförmåga*.

Torfing, J., Lidström, A., & Røiseland, A. (2015). *The scandinavian regional model: Accounting for the shift from convergence to divergence*.

Wittorff Tanvig, H., & Jankovic, N. (2017). *Dansk landdistriktspolitik i nyere tid*. Københavns Universitet Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning.

Økonomi og Indenrigsministeriet. (2014). *Kommuner og regioner—Opgaver og finansiering*.

Om denna publikation

Regional- och landsbygdspolitik i Norden - ett, två eller flera politikområden?

Anna Lundgren, Line Andreasen, Elin Slätmo och Thomas Nedomysl

Nordregio rapport 2026:1

ISBN: 978-91-8001-185-3 (digital)

ISBN: 978-91-8001-186-0 (PDF)

ISSN: 1403-2503

DOI: <http://doi.org/10.6027/R2026:1.1403-2503>

© Nordregio 2026

Layout: Marija Zelenkauskė, Nordregio

Nordregio

Nordregio är ett ledande nordiskt forskningsinstitut för regional utveckling och planering, etablerat av Nordiska ministerrådet 1997. Vi bedriver lösningsorienterad och tillämpad forskning på aktuella frågor ur både ett forskningsperspektiv och ur beslutsfattares och praktikers synvinkel, på internationell, nationell, regional och lokal nivå. Nordregios forskning täcker ett brett geografiskt område med tyngdpunkt på Norden, Östersjöområdet, Europa och Arktis.

Nordregio

Holmamiralens Väg 10

Skeppsholmen

Stockholm, Sweden

www.nordregio.org